

Onsdagen den 28 april

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av fru andre vice talmannen.

§ 1 Skattefrihet för ersättning till neurosedynskadade

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 25 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skattefrihet för ersättning till neurosedynskadade.

Herr PERSSON i Heden (c):

Fru talman! Endast några ord med anledning av skatteutskottets betänkande nr 25. I och med det beslut riksdagen nu är beredd att fatta om skattefrihet för den ersättning som betalas ut till de neurosedynskadade barnen avslutas i huvudsak en mångårig och hård kamp för dessa barns ekonomiska framtid. Redan i början av 1960-talet påbörjades denna kamp för en så långt som möjligt i en dylik situation dräglig framtid för dessa barn. I oktober 1969 godkände neurosedynföreningen en uppgörelse om förlikning med Astra, som tillerkände barnen en årlig ersättning i förhållande till skadorna. I november samma år undertecknades uppgörelsen med föreningen och läkemedelsfirman.

Efter detta upptäcktes att den ersättning som utgick till dessa barn skulle skattebeläggas. Föreningen hemställde till socialstyrelsen och finansdepartementet om en prövning av huruvida man härvidlag skulle kunna lagstiftningsvägen åstadkomma en skattebefrielse för de ersättningar som årligen skall utgå.

Det är därför i verklig mening glädjande med det föreliggande förslaget, som medelst denna speciallag gör det möjligt för dessa barn, som så väl behöver det, att kunna få ersättningen utan att den skattebelägges. Jag vill därför bara helt kort uttala föreningens och föräldrarnas stora glädje, tacksamhet och tillfredsställelse över att riksdagen i detta sammanhang vill stifta en särslag för att åstadkomma en skattebefrielse i det här avseendet. Jag är övertygad om att detta har stor betydelse och för välsignelse med sig.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 2 Ändring i lagen om yrkesskadeförsäkring, m. m.

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande nr 17 i anledning av

Onsdagen den
28 april 1971

*Skattefrihet för
ersättning till
neurosedynskadade
Ändring i lagen om
yrkesskadeförsäk-
ring, m. m.*

Onsdagen den
28 april 1971

*Ändring i lagen om
yrkesskadeförsäk-
ring, m. m.*

Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring, m. m., jämte motioner.

Genom en den 19 februari 1971 dagtecknad proposition, 1971:22, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

- 1) lag om ändring i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring,
- 2) lag om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1972–1974 till yrkesskadeförsäkringen m. m.,
- 3) lag om arbetarskyddsavgift,
- 4) lag om ändring i lagen (1954:246) om krigsförsäkring för sjömän m. fl.,
- 5) lag om ändring i lagen (1955:469) angående omreglering av vissa ersättningar enligt lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete m. m.,
- 6) lag om ändring i lagen (1962:303) om förhöjning av vissa ersättningar i anledning av yrkesskada m. m.,
- 7) lag om ändring i lagen (1967:919) om värdesäkring av yrkesskadelivräntor m. m.,
- 8) lag om ändring i förordningen (1959:552) angående uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m.,
- 9) lag om ändring i reglementet (1961:265) angående förvaltningen av riks-försäkringsverkets fonder.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen föreslås att nya regler införs om yrkesskadeförsäkringens finansiering och att arbetarskyddet tillförs ökade resurser genom en särskild arbetarskyddsavgift, som tas ut av arbetsgivarna i anslutning till yrkesskadeförsäkringsavgiften.

De nya grunderna för yrkesskadeförsäkringens finansiering innebär att den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen – i likhet med vad som gäller för ATP – skall finansieras enligt fördelningsmetod. Avgifterna för ett visst år skall alltså i princip gälla de löpande utgifterna för försäkringen för samma år. Den nuvarande riskgraderingen av premierna ersätts av en för alla arbetsgivare enhetlig procentsats. Försäkringsavgiften avses bli omprövad i regel vart femte år.

Den särskilda arbetarskyddsavgiften skall bidra till vidgade insatser för en förbättrad arbetsmiljö. En arbetarskyddsfond tillskapas för nya insatser i fråga om forskning, utbildning och upplysning på arbetsmiljöområdet. Fonden kommer att tillföras drygt 20 miljoner kronor om året. Arbetarskyddsavgiften innefattar dessutom ett visst bidrag till kostnader för den verksamhet som bedrivs av arbetarskyddsverket och arbetsmedicinska institutet.”

I samband med propositionen hade behandlats

A. vid riksdagens början väckta motioner

- 1) 1971:357 av herr Henningsson m. fl. angående utbildningen av skyddsombud,

2) 1971:750 av herr Hermansson i Stockholm m. fl. om åtgärder till förbättring av arbetarskyddet, såvitt angick yrkandet om anslag ur arbetarskyddsfonden till ett fackligt institut i arbetsmiljöfrågor,

3) 1971:796 av herr Åkerlind m. fl. om ett anslag till arbetarskyddsfonden,

B. i anledning av propositionen väckta motioner

4) 1971:1226 av herr Engström m. fl., vari föreslagits

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 22 skulle besluta

a. med bifall till syftet i propositionen 1971:22 om inrättandet av en arbetarskyddsfond dels att denna benämndes arbetsmiljöfond samt att i propositionen föreslagen avgift skulle benämnas arbetsmiljöavgift, dels att huvudman för fonden skulle vara arbetarskyddsstyrelsen, som ägde att enligt i motionen anförda riktlinjer avseende sammansättning tillsätta styrelse för fonden, dels att avgiftens storlek fastställdes till en tiondels procent enligt i 3 § förslag till lag om arbetarskyddsavgift angivna regler,

b. att fem hundra delar procent av avgiften avsattes till ett i motion 1971:750 föreslaget fackligt institut i arbetsmiljöfrågor,

5) 1971:1227 av herr Magnusson i Nennesholm m. fl.,

6) 1971:1228 av herr Ringaby m. fl., vari, såvitt nu var i fråga, hemställts,

att riksdagen skulle

I. hos Kungl. Maj:t hemställa att Kungl. Maj:t skulle vidtaga sådana åtgärder att beteckningen "arbetarskydd" utbyttes mot "arbetstagar-skydd" eller annan lämplig beteckning,

II. antaga det vid propositionen 1971:22 fogade

a) förslaget till lag om ändring i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring, med den ändringen att 38 § tredje stycket i förslaget skulle erhålla i motionen angiven lydelse,

b) förslaget till lag om arbetarskyddsavgift, med den ändringen att 3 § andra stycket skulle erhålla i motionen angiven lydelse, samt

III. ge Kungl. Maj:t till känna vad i övrigt i motionen anförts.

Motionerna under 1)–3) hade av kammaren remitterats till socialutskottet, som den 23 mars 1971 med socialförsäkringsutskottets medgivande beslutat överflytta motionerna i berörda delar till socialförsäkringsutskottet.

Utskottet hemställde

A. att riksdagen med avslag på motionen 1971:1228 i motsvarande del skulle antaga 38 § i det vid propositionen 1971:22 fogade förslaget till lag om ändring i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring,

B. att riksdagen skulle antaga förslaget till lag om ändring i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring i övriga delar samt förslaget till lag om procentsatsen för uttag av avgift under åren 1972–1974 till yrkesskadeförsäkringen m. m.,

C. att riksdagen med avslag på motionerna 1971:1226 och 1971:1228 i motsvarande delar skulle godtaga benämningarna arbetarskyddsavgift och arbetarskyddsfond,

D. att riksdagen med avslag på motionen 1971:750 och 1971:1226 i motsvarande delar skulle antaga 3 § första stycket och 4 § förslaget till lag om arbetarskyddsavgift,

Onsdagen den
28 april 1971

*Ändring i lagen om
yrkesskadeförsäk-
ring, m. m.*

E. att riksdagen med avslag på motionen 1971:1228 i motsvarande del skulle antaga 3 § andra stycket förslaget till lag om arbetarskyddsavgift,

F. att riksdagen skulle antaga förslaget till lag om arbetarskyddsavgift i övriga delar samt övriga vid propositionen fogade författningsförslag,

G. att motionen 1971:1226, såvitt avsåg huvudmannskapet för arbetarskyddsfonden, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

H. att riksdagen med anledning av motionen 1971:1228 i motsvarande del gav Kungl. Maj:t som sin mening till kända vad utskottet anfört om sammansättningen av arbetarskyddsfondens styrelse,

I. att motionen 1971:1228, såvitt avsåg arbetarskyddsfondens in-
språktagande för ytterligare insatser på arbetsmiljöområdet, inte föran-
ledde någon riksdagens åtgärd,

J. att följande motioner, nämligen

1) motionen 1971:357,

2) motionen 1971:796,

3) motionen 1971:1227, samt

4) motionen 1971:1228 i övriga nu behandlade delar
inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) vid *utskottets hemställan under D* (inrättandet och finansierandet av ett fackligt institut i arbetsmiljöfrågor) av herr Olsson i Stockholm (vpk), som ansett att utskottet under D bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:750, såvitt densamma behandlats av utskottet, och med anledning av motionen 1971:1226 i motsvarande del

1. beslutade att ur arbetarskyddsfonden skulle utges medel för att inrätta och stödja ett fackligt institut i arbetsmiljöfrågor, att arbetarskyddsavgiften på grund härav skulle utgöra tio hundraedels procent av avgiftsunderlaget och att hälften av avgiften skulle avsättas till det fackliga institutet, samt

2. hos Kungl. Maj:t hemställde om förslag till höstriksdagen innevarande år om de under 1 i förhållande till propositionsförslaget föranledda ändringarna av 3 § första stycket och 4 § förslaget till lag om arbetarskyddsavgift ävensom i avvaktan härpå antog lagförslaget i nämnda delar,

2) vid *utskottets hemställan under G* (huvudmannskapet för arbetarskyddsfonden) av herr Olsson i Stockholm (vpk), som ansett att utskottet under G bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:1226 i motsvarande del beslutade att arbetarskyddsstyrelsen skulle vara huvudman för arbetarskyddsfonden med uppgift att efter de riktlinjer som reservanten angivit tillsätta styrelse för fonden,

3) vid *utskottets hemställan under I* (utvidgade riktlinjer för fondmedlens användande) av herrar Ringaby och Björck i Nässjö (båda m), som ansett att utskottet under I bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:1228 i motsvarande del som sin mening gav Kungl. Maj:t till kända vad reservanterna anfört om

arbetarskyddsfondens ianspråktagande för ytterligare insatser på arbetsmiljöområdet.

Nr 72

Onsdagen den
28 april 1971

*Ändring i lagen om
yrkesskadeförsäk-
ring, m. m.*

Till detta betänkande hade fogats ett särskilt yttrande i anslutning till utskottets hemställan under A och E (höjning av 300-kronorsgränsen vid beräkning av avgiftsunderlaget) av herrar Ringaby och Björck i Nässjö (båda m).

Herr socialministern ASPLING:

Fru talman! Den proposition som ligger till grund för detta ärende gäller två principiellt mycket viktiga reformer, som båda ingår i det pågående reformarbetet för att skapa en bättre arbetsmiljö och för att ge de anställda ökad trygghet på arbetsplatsen. Låt mig för övrigt som ett apropå till den aktuella diskussionen om vår socialpolitik få framhålla att just dessa frågor, som gäller förbättringar av förhållandena inom arbetslivet, tillhör de områden som nu står särskilt i blickfältet för det socialpolitiska reformarbetet.

Det ena nu föreliggande förslaget gäller ett nytt system för yrkesskadeförsäkringens finansiering, och det andra är ett förslag om införande av en särskild arbetarskyddsavgift, som skall tas ut av arbetsgivarna i anslutning till yrkesskadeförsäkringsavgiften.

För närvarande finansieras den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen genom arbetsgivaravgifter, som beräknas enligt den s. k. kapitaltäckningsmetoden. Denna beräkningsmetod innebär att de premier som betalas av arbetsgivarna ett visst år skall täcka försäkringens framtida utgifter för de skadefall som inträffar just det året. Genom att tillämpa kapitaltäckningssystemet fixeras medelstillgången för ett skadefall vid vad som svarar mot de förmåner som nominellt fastställs det år fonderingen för skadefallet görs. Rättigheterna på grund av försäkringen saknar alltså i princip värdebeständighet. För att ge värdebeständiga förmåner krävs tillskott av medel t. ex. genom ytterligare utdebiteringar från arbetsgivarna – beslut om sådana tillskott har fattats senast vid 1967 års riksdag.

Nu föreslås att kapitaltäckningssystemet ersätts med ett fördelningssystem, liknande det som gäller för ATP. Fördelningssystemet innebär att avgifterna för ett visst år skall täcka försäkringens utgifter under samma år. Bland fördelarna med fördelningssystemet vill jag särskilt framhålla att det ger möjlighet att göra försäkringens förmåner värdebeständiga och det öppnar också ökade möjligheter att framdeles genomföra andra förbättringar i yrkesskadeförsäkringen. Den nuvarande skalan med olika försäkringspremier beroende på skaderiskerna inom respektive näringsgren ersätts vid övergången till fördelningssystemet med en enhetlig premiesats för avgiftsuttaget från alla arbetsgivare. Avgiften skall beräknas på samma avgiftsunderlag som gäller för beräkning av arbetsgivaravgiften till sjukförsäkringen. Förslaget i propositionen innebär att vi även för yrkesskadeförsäkringen övergår till ett fördelningssystem med fondbildning på liknande sätt som i ATP. Den enhälliga uppslutningen kring detta förslag vid utskottsbehandlingen är glädjande, inte minst därför att det är en ny bekräftelse på hur de borgerliga partierna har accepterat den fördelningsmetod som var regeringens linje i ATP-frågan.

Övergången till en enhetlig premiesats för avgiftsuttaget även då det gäller yrkesskadeförsäkringen kommer också att skapa möjligheter att betydligt förenkla arbetet med debitering och uppbörd av olika arbetsgivaravgifter till socialförsäkringen. Det ger i sin tur möjlighet att decentralisera arbetet med avgiftsdebiteringen, och riksförsäkringsverket har nu fått i uppdrag av regeringen att lägga fram förslag om överflyttning av detta arbete från riksförsäkringsverket till de lokala skattemyndigheterna. Arbetsuppgifter för omkring 200 anställda kommer därigenom att successivt kunna flyttas ut från den centrala förvaltningen i Stockholm.

Mellan yrkesskadeförsäkringen och arbetarskyddet finns helt naturligt många beröringspunkter. Detta kommer i propositionen till uttryck genom förslaget att det i anslutning till yrkesskadeförsäkringsavgiften skall tas ut en särskild arbetarskyddsavgift från arbetsgivarna. Det är från början ett uppslag från LO som genom den här propositionen förverkligas. Det finns anledning att erinra om detta och om det kraftiga stöd som LO har gett denna fråga, eftersom man i en reservation från vänsterpartiet kommunisterna försöker ställa denna fråga i motsatsställning till den fackliga rörelsen genom ett motionsförslag om ett fackligt institut i arbetsmiljöfrågorna. Det är självklart – och det framgår också av propositionen – att de resurser som skapas genom arbetarskyddsfonden skall användas för kraftigt ökade insatser på arbetsmiljöområdet av sådant slag som ligger i den fackliga rörelsens intresse. Regeringen har lagt fram detta förslag – som så många andra förslag – i nära samverkan med fackföreningsrörelsen. Självfallet ser jag fackföreningsrörelsens inflytande även när det gäller fondmedlens användning som en viktig fråga i detta sammanhang.

Utredningsförslaget om arbetarskyddsavgiften har utvecklats vidare i propositionen, och arbetarskyddsavgiften har fått en mer självständig form. Avgiften föreslås till fem hundra delar procent av avgiftsunderlaget. Av avgiften skall tre femtedelar i enlighet med utredningens förslag tillföras en arbetarskyddsfond, som skall möjliggöra nya insatser för forskning, utbildning och upplysning på arbetsmiljöns område. Denna arbetarskyddsfond kommer därigenom att tillföras över 20 miljoner kronor årligen. Beloppet ökar i samma takt som ökningen av avgiftsunderlaget. Arbetarskyddsfonden kommer därmed att bli av central betydelse för utvecklingsarbetet när det gäller arbetsmiljöfrågorna. Utöver de medel som skall tillföras arbetarskyddsfonden skall den nya arbetarskyddsavgiften också innefatta ett visst bidrag till kostnaderna för arbetarskyddsverket och arbetsmedicinska institutets verksamhet för att underlätta en fortsatt utbyggnad av denna verksamhet.

Jag vill framhålla att fonden inte skall överta finansieringen av de arbetarskyddsinsatser som hittills bekostats av staten, enskilda företag eller på annat sätt. Det finns anledning att understryka detta, eftersom moderata samlingspartiet i en reservation till utskottets betänkande menar att fonden mer eller mindre skulle kunna överta det finansiella ansvaret för företagens skyddsinsatser på enskilda arbetsplatser. Jag har i propositionen klart deklarerat den uppfattningen att olika insatser för att förebygga ohälsa i arbetet är att betrakta som en del av produktionskost-

Onsdagen den
28 april 1971

*Ändring i lagen om
yrkesskadeförsäk-
ring, m. m.*

naderna för företagen, och det vill jag i detta sammanhang ytterligare understryka. När det gäller arbetarskyddsfonden skall den utgöra grunden för en faktisk ökning av resurserna för att åstadkomma en förbättrad arbetsmiljö genom forskning, utbildning och information om arbetarskydd och arbetsmiljöfrågorna. Som ett viktigt område vill jag särskilt peka på utbildningen för skyddsombuden på arbetsplatserna. Fondmedlens användning och fördelning skall bestämmas av en fondstyrelse, som skall utses av regeringen. Som jag har framhållit i propositionen fäster jag stor vikt vid att arbetsmarknadens parter blir representerade i arbetarskyddsfondens styrelse.

Den snabba utvecklingen i socialt, tekniskt och ekonomiskt avseende har i hög grad återverkat på de faktorer som är av betydelse för hälsan och säkerheten i arbetslivet. Rationaliseringar, mekaniseringar och strukturförändringar har skapat en i många avseenden förändrad risksituation. De anställda upplever i stor utsträckning oro och osäkerhet inför hälsorisker på arbetsplatserna, och den satsning på en utbyggnad av företagshälsovården som har föreslagits i annat sammanhang är här av stor betydelse. Nya yrkesfaror har tillkommit bl. a. som en följd av nya ämnen och tillverkningsmetoder. Det har också skett en utveckling mot ökad arbetstakt, ökad utbredning av skiftarbete och nya former av arbetstidsförläggning. Detta visar att arbetsmiljön ständigt förändras och att den därför måste kontinuerligt och effektivt bevakas för att trygga de anställdas hälsa. Det innebär att vi i dag på ett annat sätt än tidigare måste förlägga huvudansvaret för arbetsmiljöfrågorna inne i det enskilda företaget och där ge de anställda ett ökat inflytande över dessa frågor. Jag vill slå fast detta, eftersom frågan om företagets ansvar för en förbättring av arbetsmiljön ute på arbetsplatserna har berörts både i detta utskottsbetänkande från socialförsäkringsutskottet och i ett följande betänkande från socialutskottet rörande en del arbetsmiljöfrågor. Låt mig också framhålla att i 1970-talets perspektiv, med en lägre tillväxttakt i fråga om våra arbetskraftsresurser och angelägenheten av att kunna göra sysselsättningen inom industrin attraktivare för ungdomen, kommer arbetsmiljöfrågorna att spela en allt större roll.

Jag vill i detta sammanhang också peka på att åtgärderna för att underlätta industrins investeringsverksamhet inrymmer en betydelsefull möjlighet att förbättra arbetsmiljön inom vårt näringsliv. Det har i årets finansplan också framhållits att regeringen ser stimulansen av industriinvesteringarna även som ett viktigt inslag i reformarbetet på arbetsmiljöns område.

Det är givet att dessa frågor också har ett nära samband med det omfattande reformarbete rörande arbetsmiljön som nu pågår i den förra året tillsatta arbetsmiljöutredningen. Målsättningen för detta reformarbete är att ett modernt arbetarskydd skall ta ansvar för de anställdas hela hälsosituation i arbetslivet och att miljön på arbetsplatserna i olika avseenden skall anpassas till människans fysiska och psykiska förutsättningar. De anställda själva och deras förtroendemän måste också ges vidgade funktioner i arbetarskyddet och därmed större möjligheter att utöva ett aktivt inflytande över den beslutsprocess som formar deras arbetsmiljö. Kraven på en bättre arbetsmiljö måste ges stöd i en

Onsdagen den
28 april 1971

*Ändring i lagen om
yrkesskadeförsäk-
ring, m. m.*

lagstiftning som svarar mot dessa nya och bredare målsättningar och som ger både arbetarskyddsorganen och företagen ett vidgat ansvar inom hela arbetarskyddsområdet. Det är mot denna bakgrund som arbetsmiljöutredningen har fått i uppdrag av regeringen att göra en genomgripande översyn av hela arbetarskyddslagstiftningen och den organisation som skall svara för tillsynen. Detta visar att mycket återstår innan vi har uppfyllt de anspråk som med fog kan ställas i fråga om insatser för en bättre arbetsmiljö. Det förslag om en förstärkning av arbetarskyddets resurser som har lagts fram i den nu föreliggande propositionen är *en* bland flera olika åtgärder i ett omfattande reformarbete för att skapa en bättre arbetsmiljö och för att ge de anställda ökad trygghet på arbetsplatserna.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk):

Fru talman! Min reservation till utskottsbetänkandet grundar sig på en partimotion om arbetsmiljön, nr 750, som sedan följts upp av ytterligare en motion, nr 1226, med anledning av behandlingen av propositionen om ändring i lagen om yrkesskadeförsäkring. Det föreslås i motionerna att den i propositionen upptagna arbetsgivaravgiften för arbetarskyddet fördubblas och att dessa pengar användes för att inrätta och stödja ett institut i arbetsmiljöfrågor i fackföreningsrörelsens regi. Institutet skulle ha tre huvuduppgifter. att bedriva självständig forskning på arbetsmiljöområdet, att organisera och leda utbildningen av skyddsombud och att utbilda fackliga skyddsinspektörer med inspektionsrätt på arbetsplatserna och med uppgift att stödja skyddsombuden i deras arbete. Regler och instruktioner för institutets verksamhet bör det självfallet ankomma på den fackliga rörelsen att själv utforma.

Orsakerna till de många olycksfallen och den dåliga arbetsmiljön är till sina huvuddrag kända. Det är *åtgärder* som fordras och åtgärder som i många fall är kapitalkrävande. Arbetarna har intresse av flera och bättre skyddsåtgärder, medan arbetsgivarna av lönsamhetsskäl vill ha minsta möjliga. Frågan om arbetarskyddet är alltså i stor utsträckning en förhandlingsfråga mellan två parter i likhet med löne- och andra anställningsvillkor.

I den situationen har fackföreningsrörelsen i hög grad hämmats av bristfälliga vetenskapliga och tekniska resurser i arbetsmiljöfrågor. Inrättandet av det föreslagna institutet skulle väsentligt förbättra den fackliga förhandlingspositionen och kunna bli början till en helt ny inriktning av och påskynda arbetet för en bättre arbetsmiljö. Utgångspunkten för hur arbetsmiljöproblemen skall angripas måste vara att alla åtgärder underordnas principen att arbetarnas krav på god arbetsmiljö och säkerhet ställs före krassa krav på företagsvinstmaximering.

Utbildandet av fackliga skyddsinspektörer med inspektionsrätt skulle innebära en väsentligt stärkt position för folket på arbetsplatserna och säkerligen bli fruktbart för skyddsarbetet med bl. a. minskande olycksfallsfrekvens som följd. Dessa inspektörer skulle också bli ett verksamt komplement till skyddsombuden, vars ställning på arbetsplatserna ju är alldeles för svag.

Till socialministern vill jag säga att vpk:s förslag om inrättande av ett

fackligt institut inte skall ses som en motsättning mot användningen av den första delen av avgiften utan som ett komplement till denna och andra åtgärder.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till reservationen 1.

Herr RINGABY (m):

Fru talman! Riksdagen har skapat sig själv en utomordentligt påkostad och rationell arbetsmiljö och skall nu fatta ett beslut som innebär möjligheter att förbättra arbetarskyddet och arbetsmiljön i näringslivet. Riksdagen har i sin egen inre fina miljö dock inte lyckats lösa problemet med sin egen arbetsordning på ett förnuftigt sätt, utan människor här i huset skall fortfarande behöva arbeta till långt in på nätterna, vilket ur arbetarskyddssynpunkt inte kan vara lyckligt, herr socialminister. Tidspressen för anställda och ledamöter är inte bra. När någon i det här huset drabbas av magsår, hjärtinfarkt eller annan stressjukdom, så är det också en yrkesskada, även om den sker på professor Celsings riksbekanta heltäckande matta.

I näringslivet har man satsat mera på direkta och indirekta löneförmåner och arbetstidsförkortningar och mindre på miljön där arbetet skall utföras. Inte minst LO har drivit denna linje. Vi vet alla att vi inte har råd att göra allt på en gång. Den närmaste tiden får vi nog därför koncentrera våra resurser på arbetsmiljön och arbetarskyddet, såväl den inre som den yttre miljön, vilka båda berör oss alla i högsta grad.

Fru talman! I detta sammanhang vill jag gärna ta upp en fråga som sällan debatteras, nämligen propaganda för skickliga yrkesarbetare och popularisering av kroppsarbete över huvud taget. Det gjordes nyligen en enkät bland yrkesskoleelever om deras inställning till industriarbetaryrket. Många ungdomar kände tydligen ingen särskild dragning till detta yrke, som de ansåg enformigt, pressande och smutsigt – kort sagt inte tillfredsställande ur skydds- och miljösynpunkt. Jag tror att fackföreningarna, LO och samhället i stort har en viktig uppgift att fylla på det här området, där debatten varit ensidigt negativ mot kroppsarbete i fabriker, ja, mot kroppsarbete över huvud taget. Alla nyanser förekommer i de här beskrivningarna av industriarbetarnas förhållanden från de extrema vänstergruppernas tal om att de anställda utsugs i livsfarliga och hälsovådliga fabriker, där yrkesskadorna snabbt knäcker deras hälsa, till LO:s mera nyanserade kritik av arbetsplatsernas besvärligheter och farligheter.

Tyvärr är hela debatten ganska ensidigt inriktad på det farliga och besvärliga i industriarbetet. Nästan aldrig påvisas de fördelar som ostridigt finns i ett anställningsförhållande. Det här bidrar inte till att skapa goodwill för industriarbetaryrket och har också gjort det svårt att få elever till yrkesskolorna. Och visst finns det, ärade kammarledamöter, både farliga och tråkiga arbetsplatser, som vi skall göra allt för att förbättra. Att jag här har kritiserat LO:s ensidiga framställning av kroppsarbetets nackdelar beror på att jag själv i tjugofyra år, vinter som sommar, dagligen arbetat i skogen och jordbruket med både farliga och tunga arbeten och alltså av egen erfarenhet vet att det trots allt finns många fördelar i vanligt kroppsarbete. I samhällets och fackföreningsrö-

Onsdagen den
28 april 1971

*Ändring i lagen om
yrkesskadeförsäk-
ring, m. m.*

relsens eget intresse borde detta också framhållas någon gång.

I propositionen 22 föreslår socialministern att en arbetsgivaravgift på 0,3 procent skall läggas på produktionskostnaderna och få en specialdestination till åtgärder för att förbättra arbetarskyddet. Hitintills har varje arbetsgivare fått erlægga en avgift till yrkesskadeförsäkringen, som stått i direkt proportion till arbetsplatsens farlighet, och staten har lämnat bidrag till en del av de administrativa kostnaderna. På så sätt har inte mindre än 41 olika premie­satser förekommit från 0,05 procent till 1,35 procent på lönesumman.

Nu skall det alltså bli en enhetlig avgift på 0,3 procent på lönesumman, som skall inbetalas av arbetsgivaren, och denna avgift skall då också täcka statens tidigare omkostnadsbidrag. Procentsatsen skall gälla för fem år i taget och i tiden sammanfalla med ATP-avgiften och utgå efter samma grunder. Beslutet i dag gäller därför t. o. m. år 1974.

Pengarna som flyter in genom avgiften skall utgöra bidrag till kostnaderna för arbetarskyddsverkets och arbetsmedicinska institutets verksamhet, och dessutom skall en ny fond, arbetarskyddsfonden, som socialministern har redogjort för, bildas och denna skall tillföras 20 miljoner kronor årligen. Fonden skall finansiera forskning och utbildning av skyddsombud bl. a. och upplysa om arbetarskydd.

I motionen 1228 kräver vi från moderat håll att medel från fonden skall kunna användas till direkta skyddsinsatser på arbetsplatser som bedöms som farliga, stenindustrin t. ex. Socialministern var inte inställd på detta, men vi anser att det skulle vara mycket värdefullt om snabba och angelägna punktinsatser kunde sättas in på speciellt farliga arbetsplatser. Utskottsmajoriteten hoppas på företagens egna initiativ i det här fallet, men det kan, herr socialminister, vara en bransch som saknar kapital till tillräckliga och önskvärda åtgärder på arbetarskyddets område. För oss reserverar vi det då naturligt att medel skall kunna tas ur denna fond till vilken alla arbetsgivare solidariskt erlägger avgifter. Det blir alltså de som får betala i alla fall.

I likhet med utskottsmajoriteten hoppas jag självfallet att arbetsgivar­na också skall hjälpa till att skapa både bättre och säkrare arbetsplatser och arbetsförhållanden. Men jag hoppas att de skall göra det för alla som arbetar i ett företag. I debatten om yrkesskador och yrkessjukdomar har man enligt min uppfattning alltför ensidigt uppehållit sig vid de s. k. kroppsarbetarnas förhållanden. Men vi skall inte glömma att även tjänstemän och egna småföretagare i sitt arbete har problem som sannerligen inte är små och att de också i ganska stor utsträckning drabbas av yrkessjukdomar.

Jag har försökt få fram uppgifter på i vilken utsträckning som yrkessjukdomar drabbar olika yrkeskategorier. Det visar sig att det är mycket svårt att få fram sådant material därför att det inte förs någon statistik på riksförsäkringsverket över olika yrkeskategorier. Man kan inte få fram vilken skillnaden är mellan tjänstemän och andra löntagare. Vad man kan få fram är att på små arbetsställen är det bara hälften så stor frånvaro som på riktigt stora arbetsplatser. Men att det finns ett problem bland tjänstemän framgår ibland av tidningsrubriker. I Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning talade man nyligen om hetsen och de

Onsdagen den
28 april 1971

*Ändring i lagen om
yrkesskadeförsäk-
ring, m. m.*

psykiska besvärerna: hundratusentals sjukskriver sig av psykiska besvär beroende på stressen i vår miljö över huvud taget, inte bara i arbetslivet utan även i skolan, i trafiken, överallt. I tidningen *Arbetet* talar man också om psykiska skador i allt större omfattning, men där har man ånyo rubriken om industrihelsen; man vill alltså göra gällande att det bara är i fabrikena som stressen förekommer, men den förekommer som sagt på alla områden.

Man kan också studera en liten skrift som har utgivits av industrins utredningsinstitut. Den gavs ut 1967 av en herre vid namn Bertil Olsson och heter *Studier i frånvaro från arbetet*. Där finns en intressant u-kurva som visar att frånvaron bland tjänstemän är mycket hög i låglönegruperna, sedan blir frånvaron mindre allteftersom dessa grupper får befordringar inom sitt arbete och kommer upp i bättre löneläge. Men sedan blir den genast större i de högre tjänsterna. Man tror sig i utredningarna kunna spåra att det är stress och stort ansvar som gör att tjänstemän på de mera ansvarsfulla posterna drabbas av sådana här sjukdomar.

Vi skall inte heller glömma att egna företagare som både arbetar och sköter sina företag har problem med yrkesskador och stress i arbetet. Man skulle kunna frestas att ställa frågan när någon senast hörde en socialdemokrat eller en kommunist hålla ett anförande präglat av sympati med och förståelse för företagare och tjänstemän i högre ställning. Jag brukar reagera mot denna, om jag så får kalla det, konfrontationspolitik mellan anställda och företagare. Jag tycker att vi skulle arbeta för samverkan i stället.

Visst finns det, som jag har sagt, både farliga och tråkiga arbetsplatser och arbetsuppgifter i näringslivet, men de som arbetar på sådana platser har åtminstone den fördelen att de möts av både regeringens och alla politiska partiers förståelse och vilja att göra arbetsmiljön bättre och mera meningsfull. Mot tjänstemän på ansvarsfulla poster och mot företagare strömmar däremot för det mesta bara negativism och oförståelse, men även dessa grupper har ofta pressade arbetsförhållanden med hög frekvens av yrkessjukdomar. Herr Yngve Perssons säregna anförande mot tjänstemännen i samband med tjänstepliktslagens införande är ett exempel, om än ett flagrant sådant, på denna negativism.

Fru talman! I dag begär alltså regeringen att företagarna solidariskt skall påta sig stora ekonomiska uppoffringar för att skapa förutsättningar för aktiva insatser på arbetarskyddets område, och vi hälsar alla detta med stor tillfredsställelse, även inom moderata samlingspartiet. Men skall det bli fart på det här arbetet krävs arbetsgivarnas helhjärtade medverkan, och då måste uppgiften lösas i samverkan mellan företagare och anställda och statsmakten. Vid enstaka högtidliga tillfällen kan ju också regeringen tala om samverkan, men oftast hör vi angrepp på näringslivet eller i varje fall tonfall som uppfattas som hotfulla av företagarna. Jag vill gärna göra en parentes här, fru talman: Vår socialminister har inte deltagit i den debatten.

Hur skulle det vara, ärade kammarledamöter, om socialdemokratiens ledande män och kvinnor under de stundande förstamajtalen räckte en hand till näringslivet och uttalade förståelse för företagarnas problem och

Onsdagen den
28 april 1971

*Ändring i lagen om
yrkesskadeförsäk-
ring, m. m.*

utlovade politiskt, moraliskt och ekonomiskt stöd i den förestående uppgiften att skapa så säkra, miljövänliga och ur hälsosynpunkt goda arbetsplatser som möjligt?

I motionen 1228 har vi också pekat på det svåra problemet att dra gränser mellan yrkesskador och sjukdomar. Många gånger är det en helt omöjlig uppgift att göra det, och därför har vi begärt en utredning i syfte att samordna yrkesskadeförsäkringen och sjukförsäkringen. Den frågan kommer emellertid upp senare under vårriksdagen i samband med andra motioner, varför jag nu skall avstå från att kommentera den.

Till sist, fru talman: Det finns ett särskilt yttrande fogat till utskottets betänkande som gäller beloppsgränsen på 300 kronor, under vilken ingen arbetsgivaravgift skall utgå. Den är parallell med den beloppsgräns som finns inom ATP- systemet. Om jag inte missminner mig har riksdagen en gång tidigare – jag tror det var 1968 – uttalat sig för att den beloppsgränsen borde höjas, och det finns visst en utredning som arbetar på saken. Därför har vi avstått från att framställa något yrkande på den punkten. Vi tycker nämligen att det måste vara samma beloppsgräns inom ATP som inom yrkesskadeförsäkringen. Men 300 kronor är en för låg gräns i dag. Den skulle kunna höjas till exempelvis 10 procent av basbeloppet. Då skulle man få bort en massa småarbeten som nu bara är administrativt besvärliga när det skall erläggas avgift.

Jag yrkar alltså bifall, fru talman, till reservationen 3, som enligt mitt förmenande i motsats till socialministerns uppfattning innebär ytterligare satsningar på arbetarskyddets område. Övriga förbättringsförslag som fanns i motionen 1228 har fått ett så pass välvilligt bemötande av utskottsmajoriteten att jag inte här behöver ta upp dessa frågor.

Herr FREDRIKSSON (s):

Fru talman! Efter socialministerns anförande här kan jag inskränka mig till några korta kommentarer till utskottsbetänkandet. Jag vill också understryka en del saker som jag tycker är betydelsefulla i det betänkande vi här behandlar.

Först vill jag ge socialministern en liten blomma – det kan vara välförtjänt. Jag vill understryka min egen och socialförsäkringsutskottets tillfredsställelse över den satsning som görs på arbetarskyddets område och som är ett viktigt steg mot ett bättre, integrerande arbetarskydd.

De insatser som görs för att förbättra arbetsmiljön och förstärka arbetarskyddet är mycket angelägna, sedda mot de rapporter som vi tid efter annan får ta del av om dåliga arbetsmiljöer och ofta förekommande ohälsa och stora olycksfallsrisker på många arbetsplatser. Den fond som nu kommer att upprättas skapar betydligt bättre möjligheter till forskning, utbildning och information på det arbetsvetenskapliga området. Särskilt viktiga finner jag vara de ökade möjligheter till utbildning – det må gälla såväl grundutbildning som kontinuerlig fortbildning av skyddsombuden – som ges genom fonden. Otvivelaktigt är denna utbildning mycket betydelsefull och befogad med hänsyn till de risker arbetslivet innehåller. Enligt min mening – och jag har ganska lång erfarenhet – har skyddsombuden en mycket betydelsefull uppgift att fylla när det gäller att förebygga riskerna i jobbet.

En tredje sak som jag vill understryka är departementschefens och utskottets uttalande att arbetsgivarna själva skall aktivt medverka till en förbättrad arbetsmiljö och vid sidan av de statliga insatserna ytterligare aktivera sina insatser på arbetsmiljöområdet. Jag vill särskilt framhålla vikten av att den nu aktuella fonden inte får tas till intäkt för att företagarna skall minska de direkta insatserna på arbetsplatserna. Huvudansvaret måste alltså ligga hos arbetsgivarna. Om det nu är riktigt som herr Ringaby säger – så som jag fattade honom – att man är beredd att göra detta, så kommer man säkerligen att möta starkt gensvar från arbetstagarnas sida.

Jag vill också understryka att det bör finnas ett starkt gemensamt intresse hos alla parter att komma till rätta med rådande missförhållanden. Här behövs ett gott samarbete – och även i detta sammanhang vill jag instämma i vad herr Ringaby sade – mellan företag och anställda, mellan arbetsgivare och fackföreningar för att man skall uppnå ett bra resultat.

Fru talman! Vid behandlingen av denna proposition har vi haft att ta ställning också till ett flertal motionsyrkanden. Många av motionerna har väckts vid riksdagens början, innan innehållet i den förevarande propositionen varit känt, och det är väl förklaringen till att motionerna har föranlett endast tre reservationer i utskottet. Även jag hälsar med tillfredsställelse att utskottet i stort sett har varit enigt i denna, som jag ser det, mycket betydelsefulla fråga.

Beträffande de befintliga reservationerna så fordrar de inte så många kommentarer från min sida.

I reservationen 1, från vänsterpartiet kommunisterna, som herr Olsson i Stockholm har gjort sig till tolk för, föreslås att LO skulle åläggas att inrätta ett fackligt institut i arbetsmiljöfrågor och att detta skulle finansieras genom en fördubbling av arbetsgivaravgiften. Det förslaget har utskottet inte kunnat ansluta sig till. Att på det föreslagna sättet splittra resurserna genom att inrätta två organ som i stort sett skulle syssla med samma frågor finner utskottet vara mindre välbetänkt.

Om det är så att vänsterpartiet kommunisterna anser att den här satsningen inte är tillräcklig, så skulle jag ha förstått dem bättre om de hade föreslagit att de ökade arbetsgivaravgifter som de kräver skulle tillföras arbetarskyddsfonden och användas inom denna. Men som det nu är tycker jag förslaget är ganska illa underbyggt. Det är ju inte alls bara fråga om pengar och ekonomiska resurser – det är också fråga om personella resurser. Att på det här sättet splittra forskarna och de personer som skall syssla med dessa frågor på två organ, som skulle arbeta jämsides med varandra, finner inte utskottet vara rationellt.

Men frågan är också av principiell art: Skall vi här i riksdagen sitta och besluta vad Landsorganisationen skall göra eller inte göra? Det tycker jag skulle vara ganska orimligt. Är det så att Landsorganisationen önskar ha ett sådant här fackligt institut, som vpk föreslår, och vill att det skall drivas i organisationens regi, så bör ju Landsorganisationen själv avgöra den saken.

För övrigt kan jag instämma i vad herr Olsson i Stockholm sade om vikten och betydelsen av att förstärka arbetarskyddet och att skyddsom-

Onsdagen den
28 april 1971

*Ändring i lagen om
yrkesskadeförsäk-
ring, m. m.*

buden får en starkare ställning i arbetslivet. Det har sin givna betydelse. Men jag har en känsla av att herr Olsson överskattar vikten av att inrätta ett sådant här fackligt institut. Skall man komma till rätta med de här problemen måste man naturligtvis, som socialministern nyss har deklarerat, ändra arbetarskyddslagen — man måste alltså ha stöd i lagen för ett bättre arbetarskydd och en bättre arbetsmiljö.

Vidare är det så att i den fondstyrelse som skall upprättas kommer arbetsmarknadens parter — dvs. löntagarna — att få ett dominerande inflytande, och de kommer väl inte att sitta med armarna i kors; de kommer säkert att se till att pengarna används på ett riktigt sätt.

Som jag sade tidigare är det naturligtvis viktigt att skyddsombuden får en bättre utbildning och en starkare ställning. De är löntagarnas representanter, och det är genom skyddskommittéer och skyddsombud som löntagarna skall kunna göra sig gällande och driva utvecklingen i rätt riktning. Genom en bättre utbildning får de givetvis också bättre förutsättningar att fylla sin uppgift. — Jag vet också att skyddsombuden på många håll redan nu gör ett mycket gott arbete. Man får ibland den föreställningen, när man läser tidningar och rapporter, att de skulle gå omkring som menlösa lamm på arbetsplatserna. Jag tror inte alls att så är förhållandet.

Som jag fattade herr Olsson i Stockholm yrkade han inte bifall till reservationen 2, men eftersom den står i utskottets betänkande vill jag ändå beröra den med ett par ord. Där föreslås att arbetarskyddsstyrelsen skall bli huvudman för denna fond och utse fondstyrelse. Den saken har departementschefen redan berört. Han har övervägt frågan men stannat för att regeringen bör få det uppdraget. Utskottet har inte funnit anledning ändra på den saken. Jag tycker att vi med fullt förtroende kan överlåta det uppdraget på regeringen. Huvudsaken är väl inte vem som står som huvudman, utan den är att man får skickliga och duktiga representanter i fondstyrelsen.

Reservationen 3 av herrar Ringaby och Björck i Nässjö sammanfaller till sin första del med utskottets synpunkter. Beträffande frågan att det bör ankomma på fondstyrelsen att närmare överväga prioriteringen inom arbetarskyddet är vi helt ense, men förslaget att fondmedlen skall användas till direkta insatser på enskilda arbetsplatser kan inte delas av utskottet. Det är väl tämligen självklart, och det är också klart utsagt i propositionen och i utskottets betänkande, att det bör ankomma på arbetsgivarna att själva svara för dessa kostnader. Den enskilde arbetsgivaren får inte ta fonden till intäkt för att minska sina ansträngningar att förbättra arbetsmiljön. Fonden skall alltså inte avlösa de arbetarskyddsinsatser som för närvarande bekostas av företagen på annat sätt. Det finns sålunda ingen anledning att i skrivelse till Kungl. Maj:t tillkännage några andra synpunkter på den frågan.

Vad angår det särskilda yttrandet, som herr Ringaby kommenterade något, anser utskottet att det inte är praktiskt möjligt att ha andra bestämmelser i denna lag än man har i ATP, där det ju finns en föreskrift om ett gränsbelopp på 300 kronor. Man har där fastslagit att hänsyn icke skall tagas till lön som inte överstiger 300 kronor. Man måste ha samma bestämmelse i denna lag. Utskottet har emellertid också påpekat att

riksförsäkringsverket har den frågan under utredning, och vi får avvakta vad riks-försäkringsverket kommer att säga på den punkten.

Sedan tog herr Ringaby upp de problem som kan finnas också inom tjänstemannayrkena. Jag vill då framhålla att jag är övertygad om att det även där kan finnas olämpliga arbetsmiljöer. Det kan tänkas att många kontor och kontorslandskap inte är särskilt miljövänliga. Men jag förmodar att denna forskning också skall sättas på sådana områden, om det kan anses vara motiverat. Jag tror inte att man kommer att göra någon speciell gränsdragning mellan olika yrkeskategorier.

Slutligen var herr Ringaby inne på att det var behövt och viktigt att försöka popularisera industriarbetet. Jag kan hålla med honom om det. Men att industriarbetet i dag inte är särskilt uppskattat beror till stor del på att arbetsmiljön i regel inte är särskilt vänlig. Den är inte tillfredsställande. Men jag hoppas att den satsning som nu görs skall förbättra förhållandena. Om vi skall kunna popularisera industriarbetet och kroppsarbetet över huvud taget, så måste vi också se till att arbetsmiljön blir bättre. Kanske behövs det även göras åtskilligt på lönesidan.

Fru talman! Med detta korta anförande ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Herr OLSSON i Stockholm (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Låt mig börja med att yrka bifall till reservationen 2, eftersom jag glömde det i mitt första anförande. Jag drar ingen längre motivering, för den händelse tiden inte skulle räckta till.

Herr Fredriksson sade att vpk:s förslag innebär en splittring av resurserna och menade att man i så fall hellre skulle kunna använda de ökade avgifterna inom fonden i stället för att skapa två organ som arbetar självständigt. Men vårt förslag innebär ju att man ökar resurserna. Vi har tydligen en annan grundsyn på detta än det parti har som herr Fredriksson tillhör. Vi anser att det är en partsfråga, en förhandlingsfråga, hur arbetsmiljön och arbetarskyddet skall vara utformade. Jag som kommer direkt från en farlig arbetsplats – byggnadsarbetsplatser brukar vara farliga – upplever detta mycket intensivt. Om man ville karikera skulle man kunna säga att man när det gäller organisationen för förhandlingar om löner och andra anställningsvillkor i så fall också har splittrat resurserna, nämligen på Landsorganisationen och Svenska arbetsgivareföreningen. Man skulle ju då även kunna slå ihop de organisationer som skall sköta den saken. Detta är litet grovt karikerat, men det ligger en hel del i vad jag säger.

Om man erkänner att fackföreningsförelsen skall driva de anställdas krav i fråga om arbetsmiljön, borde man inte vara motståndare till att fackföreningsrörelsen också utrustas med resurser som något så när motsvarar de förväntningarna. Behovet finns ju. Landsorganisationen anställde så sent som i mitten av 1960-talet en läkare, och många fackföreningar och förbund har ju egna skyddsombudsmän. Frågan är vem som skall stå för kostnaderna: arbetarna eller arbetsgivarna. Enligt min mening och tydligen enligt socialministerns, om jag uppfattade honom rätt, skall man betrakta sådana utgifter som produktionskostnader, och de skall betalas av arbetsgivarna.

Onsdagen den
28 april 1971

*Ändring i lagen om
yrkesskadeförsäk-
ring, m. m.*

Förslaget innebär en förstärkning av fackföreningsrörelsens möjligheter att hävda sig på arbetsmiljöområdet och kan ju inte rimligtvis innebära någon försämring. Frågan är bara vilken grundsyn man har på problemet, alltså om man anser att det är en partsfråga eller om man tycker att detta är någonting som vetenskapsmän och andra kan göra upp ovanför huvudet på dem som arbetar ute på arbetsplatserna. Vi tycker att även de skall få göra sig hörda.

Herr Fredriksson misstänkte inte skyddsombuden för att vara menlösa lamm. Nej, det gör inte jag heller. Det är bara det att de inte har några befogenheter att utföra det de borde utföra och skulle kunna utföra på arbetsplatserna.

Herr RINGABY (m) kort genmäle:

Fru talman! Jag avser inte att polemisera med herr Fredriksson; jag tycker han är en trevlig karl, och jag har ingen anledning att gå i polemik med honom.

När det gäller den lilla reservation vi har avgivit vill jag tillägga att det är fondstyrelsen som även enligt vår reservation skall avgöra var pengarna skall sättas in. Herr Fredriksson uttalade ju stort förtroende för fondstyrelsen, som får en bred löntagarrepresentation, och sade att den nog kommer att se till att pengarna används på ett riktigt sätt. Det är alltså den fondstyrelsen som skall prioritera de arbetsplatser som i framtiden kanske kommer att visa sig i behov av särskilda åtgärder för att lösa ett arbetarskyddsproblem. I övrigt instämmer jag på alla punkter i vad socialförsäkringsutskottet har anfört.

Herr FREDRIKSSON (s) kort genmäle:

Fru talman! Som herr Olsson i Stockholm mycket riktigt säger har skyddsombuden för svagt inflytande på arbetsplatserna, men den saken kan man ju inte komma till rätta med genom att inrätta en facklig fond vid sidan av den fond som nu föreslås. Det måste ju ske genom en ändrad lagstiftning.

Sedan tycker jag nog att vpk är litet sent ute när man föreslår denna förstärkning. Det är länge sedan Landsorganisationen krävde en förstärkning av arbetarskyddet, och det har lett till det resultatet att vi fått denna utredning. Vi får nu avvakta utredningens förslag och sedan bedöma huruvida vi kan anse det vara tillräckligt eller inte.

Jag håller inte med herr Olsson i Stockholm om att Landsorganisationen knappast skulle ha något inflytande när det gäller utformningen av arbetsmiljön. Fackföreningarna har emellertid valt att verka inom det statliga organet på detta område, genom olika aktiviteter inom fackförbunden och lokalavdelningarna och via skyddskommittéerna. På dessa områden pågår en betydande facklig aktivitet – det är en ständig påtryckning på arbetsgivarna i syfte att förbättra förhållandena på arbetsplatserna. Jag finner det helt naturligt att fackföreningsfolket är pådrivande, och den insats som görs ute på fältet är säkerligen inte heller betydelselös.

Onsdagen den
28 april 1971

*Ändring i lagen om
yrkesskadeförsäk-
ring, m. m.*

Herr socialministern ASPLING:

Fru talman! Jag skall inte förlänga debatten. Den har varit koncentrerad och berört de väsentliga delarna av utskottets betänkande, och herr Fredriksson har uttömmande kommenterat reservationerna. Det var emellertid några yttranden av herr Ringaby som föranledde mig att begära ordet.

Jag vill framför allt understryka att regeringen delar LO:s uppfattning att kraftiga förbättringar av arbetsmiljön måste komma till stånd. Jag hade anledning att i mitt inledningsanförande framhålla att läget ute på arbetsplatserna i väsentliga avseenden har förändrats. Jag pekar på att rationaliseringar och mekaniseringar liksom strukturförändringar i många avseenden har skapat nya risksituationer. Att de anställda också upplever förändringarna behöver jag inte särskilt understryka – en rad olika utredningar bekräftar det. Men härtil kommer en rad olika nya ting i produktionsprocessen. Det är nya ämnen och nytt material, och många gånger står man ganska främmande inför de nya risker detta kan innebära. Med andra ord – nya yrkesfaror har tillkommit. Detta var en av orsakerna till att det socialdemokratiska partiet och Landsorganisationen för några år sedan tillsammans utarbetade ett arbetsmiljöprogram, som nu steg för steg håller på att förverkligas.

Landsorganisationen har helt naturligt haft fog för att rikta uppmärksamheten på arbetsmiljön och att framföra kritik. Arbetsgivarna har ett stort ansvar. Men jag har också framhållit att detta är frågor där det är angeläget att finna former för en effektiv samverkan. Vi måste i framtiden ge icke minst skyddsombuden ett ökat inflytande, och arbetsmiljöutredningen har sig bl. a. förelagt att utforma förslag till ny lagstiftning på detta område.

Att dessa frågor kopplar till vår allmänna inställning till arbetslivet behöver jag inte särskilt framhålla. Herr Ringaby talade om ungdomen. Jag hade i mitt anförande anledning att framhålla, att en av de kanske allra viktigaste frågorna under 1970-talet blir arbetsmiljöfrågorna även i det här perspektivet. Skall vi kunna göra bl. a. sysselsättningen inom industrin attraktivare för ungdomen – och det är angeläget – måste också arbetsmiljön i väsentlig grad förbättras och förändras. Jag är, låt mig säga det, övertygad om att vi går mot en renässans av hela yrkesarbetet. Jag tror att vi kommer att få uppleva det i olika avseenden under de år som nu följer.

Herr Ringaby! Vi har inte från den rörelse som jag representerar kritiserat tjänstemän. En sak är de olika löneutspel som vi har anledning att kritisera. Dem skall jag inte ta upp här. Vi diskuterar i dag arbetsmiljö och arbetarskyddsfrågor.

Vi är medvetna om att på många arbetsplatser ställs även tjänstemännen i dag inför problem där just miljöfrågorna spelar en stor roll. Jag vill bara här stryka under att när vi talar om en förbättrad arbetsmiljö, ett utbyggt arbetarskydd etc., är det klart att det skall omsluta alla. Det skall inte vara avgränsat till vissa speciella kategorier. Men att det inom vissa områden i arbetslivet måste sättas in alldeles särskilda insatser, vill jag starkt betona.

Jag begärde emellertid ordet för att framför allt stryka under en sak. I

Onsdagen den
28 april 1971

*Ändring i lagen om
yrkesskadeförsäk-
ring, m. m.*

den reservation som herr Ringaby står för berörs användningen av fondmedlen. Även i det anförande som herr Ringaby här höll gick han in på denna fråga. Jag vill till protokollet, fru talman, gärna anteckna vad jag har framhållit i propositionen, nämligen bl. a. att SAF vid remissbehandlingen har anfört att institutioner såsom Byggnadsindustrins stiftelse för arbetarskydd och företagshälsovård, Bygghälsan, utan mera ingående prövning bör kunna bli tillerkända sin branschdel av de medel som inflyter till fonden. Jag framhåller då: Jag har ingen erinran mot att organisationer av den typ som Bygghälsan representerar kommer i fråga för medelstildelning från fonden. Däremot anser jag inte att fördelningen av fondmedlen lämpligen bör ske utifrån principen att varje bransch inom näringslivet får viss andel av det totalbelopp som skall delas ut.

Här vill jag bara understryka vad utskottet säger: "Det får ankomma på fondstyrelsen att närmare överväga prioriteringen mellan olika aktiviteter inom arbetarskyddet." Självfallet kan man tänka sig att en bransch såsom t. ex. stenindustrin kan komma i fråga i detta fall, om fondstyrelsen finner det angeläget.

Till allra sist vill jag också nämna att jag i mitt tidigare anförande framhöll att åtgärderna för att underlätta industrins investeringsverksamhet inrymmer en betydelsefull möjlighet att förbättra arbetsmiljön inom vårt näringsliv. Jag pekade på att i årets finansplan har framhållits att regeringen ser stimulansen av industriinvesteringarna såsom ett viktigt inslag i reformarbetet på arbetsmiljöns område.

Fru talman! I många avseenden tror jag vi måste få en ny syn på de här frågorna. Regeringen är medveten härom. Den proposition vi behandlar är ett konkret uttryck för vår vilja till reformer på detta viktiga område.

Herr ENGSTRÖM (vpk):

Fru talman! Vi har att i kväll behandla två utskottsbetänkanden som båda gäller arbetsmiljön – det kommer sedan ett betänkande från socialutskottet också. För min del hade jag inte tänkt delta i den här debatten, men för klarhetens skull vill jag ändå säga ett par ord med anledning av vad herr Fredriksson sade om utbildningen av skyddsombud.

Nu är det naturligtvis litet olyckligt att man i en del motioner ibland får vissa delyrkanden behandlade i ett speciellt utskott medan däremot de flesta andra yrkandena behandlas i ett annat utskott. Därigenom kan det hela lätt framstå som litet skevt.

Om man vill ta seriöst på frågan om inrättande av ett fackligt institut i arbetsmiljöfrågor tror jag man bör läsa vad som står i vår motion; där framgår det att skyddsombudens rättigheter har ett mycket intimt samband just med utbildningsfrågorna. Frågan om att stärka skyddsombudens ställning på arbetsplatserna tas också upp i samma motion, men vad som särskilt behandlas just i anslutning till frågan om det fackliga institutet är utbildningsfrågorna, där vi för vår del alltså vill lägga den huvudsakliga utbildningen av skyddsombud i fackföreningsrörelsens egen regi. Vi tror nämligen att detta skulle vara en riktig framkomstväg.

Jag skall be att till protokollet få läsa in vad som står i vår motion i

det här avseendet. Stycket har rubriken "Facklig kontroll – fackliga maktbefogenheter". Där står:

"För att fortlöpande kunna förbättra arbetsmiljön krävs en effektiv kontroll från de anställdas sida. Detta kräver kraftigt utökade fackliga resurser för verksamhet inom arbetsmiljöområdet. Stödet av en sådan verksamhet bör bli en högt prioriterad angelägenhet för arbetsmiljöfonden.

Skyddsombud och facklig skyddsinspektör bör erhålla obegränsad inspektionsrätt inom sitt verksamhetsområde. Detta bör också innefatta rätten att granska planerade produktionsförändringar från arbetsmiljösynpunkt.

Skyddsombuden bör erhålla rättighet att ensidigt och när som helst påkalla inspektion av statlig myndighet samt självständigt låta utföra behövliga mätningar.

Skyddsombuden bör erhålla rättighet att beordra arbetets avbrytande i fall där allvarliga hälsorisker kan misstänkas. Sådana avbrott bör gälla tills statlig myndighet inspekterat arbetsplatsen. Sådana avbrott får inte innebära någon lönereduktion för de anställda. För att garantera utbetalandet av löner bör en särskild arbetsgivarfinansierad fond inrättas.

Ur arbetsmiljöfonden bör anslag ges som helt finansierar inrättandet av ett institut i arbetsmiljöfrågor i fackföreningsrörelsens regi. Detta institut bör få följande tre huvuduppgifter:

1. Bedriva forskning på arbetsmiljöområdet.
2. Organisera och leda utbildning av skyddsombud.
3. Utbilda fackliga skyddsinspektörer. Dessa bör ha ingenjörsutbildning, och de skall ha till uppgift att biträda skyddsombuden i deras arbete och bör liksom dessa ha obegränsad inspektionsrätt på arbetsplatserna."

När det sedan gäller en sådan fråga som fackliga skyddsinspektörer har vi i en annan motion påtalat att den tekniska utbildningen självfallet skall äga rum vid de tekniska läroanstalterna. Detta är ju en sak som är oerhört väsentlig. T. o. m. på fackligt håll har man erkänt att man har kommit på efterkälken i vissa frågor därför att man alltför sent har tagit upp sådana saker som har samband med utvecklingen inom det moderna arbetslivet. Det var på ett mycket sent stadium som Landsorganisationen tillsatte en egen medicinsk expert.

Sedan vill jag gå över till frågan om man skulle "splittra resurserna". Emellertid handlar det nog inte om att splittra resurserna, utan det handlar i stället om en mycket medveten inriktning på att erhålla den här parallellaktiviteten från de anställdas egen sida, därför att det är just den som saknas för att man skall kunna driva fram en utveckling av arbetsmiljön som är i de anställdas intresse. Det skulle alltså bli en utbildning och en verksamhet som skulle vara fristående från sådan forskning och utbildning som nu sker i andra institutioner och som måste ha influerats av arbetsgivarnas värderingar och, för att tala i klartext, mycket borgerliga värderingar från människor som till varje pris vill slå vakt om det nuvarande samhällssystemet. Vi är för vår del övertygade om att vi inte vinner gehör för den här frågan i dag, men vi tror att det avgörande är att vi på olika sätt kan skapa parallellorgan och stärka

Nr 72

Onsdagen den
28 april 1971

*Ändring i lagen om
yrkesskadeförsäk-
ring, m. m.*

Onsdagen den
28 april 1971

*Ändring i lagen om
yrkesskadeförsäk-
ring, m. m.*

fackföreningsrörelsens resurser på det här området. Frågan kommer säkerligen tillbaka i en eller annan form. Vi har under årens lopp blivit vana vid att vi varit de första att framföra vissa frågor, varpå vi blivit bortviftade, men när opinionen senare blivit mycket stark, har det visat sig att vi fått stor uppslutning bakom de krav vi ställt.

Herr FREDRIKSSON (s):

Fru talman! Det tycks ha förbigått herr Engström att det finns möjlighet att ur den här fonden lämna anslag även till fackföreningar för utbildning av skyddsombud. Kanske anslag kan utgå även till ABF-cirklar osv.

Påståendet att det inte pågår en viss utbildning av skyddsombud i facklig regi är inte riktigt. Jag har själv genomgått många studiecirkelkurser just i ämnet arbetarskydd, och dessa kurser har drivits i facklig regi genom fackföreningarna. Här pågår alltså en viss parallellitet när det gäller utbildningen av dem som skall handha denna viktiga uppgift.

Sedan tror jag inte att vare sig arbetarskyddsombudens eller yrkesinspektörernas ställning förändrar särdeles mycket om de utbildas i arbetarskyddsstyrelsens och arbetsmedicinska institutets regi eller inom ett fackligt institut. Här är det inte fråga om någon speciellt inriktad ideell utbildning, utan det är fråga om utbildning för att göra människorna skickade att sköta en viss speciell arbetsuppgift. Jag är övertygad om att de kommer att ta lika allvarligt på sin uppgift i vilken regi utbildningen än har skett.

Herr ENGSTRÖM (vpk):

Fru talman! Det är klart att jag är medveten om att man ur denna fond kan ge anslag också för ett sådant ändamål. Men då är vad som nu tas ut ett blygsamt belopp. Enbart en sådan utbildning i fackföreningsrörelsens egen regi – helt opåverkad av arbetsköparnas inflytande och där man måste ta loss folk och betala dem för förlorad arbetsförtjänst – kostar betydande summor.

Men sedan har vi, herr Fredriksson, uppenbarligen olika meningar om värdet av denna utbildning. Jag anser att värdet ligger i att man bygger upp parallellorganisationerna, medan herr Fredriksson har den uppfattningen att man skall låta de organ som hittills skött denna sak – arbetsmedicinska institutet och andra – svara för inriktningen på det här området. Jag är för min del djupt oense med herr Fredriksson i fråga om en sådan inriktning, eftersom jag inte tror att det blir något tillfredsställande resultat av det hela.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna A–C

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten D

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Olsson i Stockholm, och förklarades den förra

propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Olsson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 72

Onsdagen den
28 april 1971

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 punkten D röstar ja, den det ej vill röstar nej.

*Ändring i lagen om yrkesskadeförsäk-
ring, m. m.*

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Olsson i Stockholm.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 297
Nej — 12

Punkterna E och F

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten G

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Olsson i Stockholm, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Olsson i Stockholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 punkten G röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Olsson i Stockholm.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Olsson i Stockholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 299
Nej — 12
Avstår — 1

Punkten H

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten I

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herrar Ringaby och Björck i Nässjö, och förklarades

Onsdagen den
28 april 1971

*Deltids- och kort-
tidsanställdas samt
låginkomsttagares
ställning inom till-
läggspensioneringen*

den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Ringaby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 17 punkten I röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herrar Ringaby och Björck i Nässjö.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Ringaby begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	274
Nej	—	37
Avstår	—	2

Fröken Pehrsson (c) anmälde att hon avsett att rösta ja men av misstag nedtryckt nej-knappen.

Punkten J

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3 Deltids- och korttidsanställdas samt låginkomsttagares ställning inom tillläggspensioneringen

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande nr 19 i anledning av motioner angående deltid- och korttidsanställdas samt låginkomsttagares ställning inom tillläggspensioneringen.

I ett sammanhang hade behandlats

1) motionen 1971:97 av herr Jonasson m. fl., i vilken hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om skyndsamt prövning samt förslag rörande en sådan reformering av berörda regler inom tillläggspensioneringen att den nuvarande disproportionen mellan avgift och förmån för deltid- och korttidsanställda samt låginkomsttagare avlägsnades i enlighet med vad i motionen anförts,

2) motionen 1971:701 av fröken Andersson i Stockholm m. fl., i vilken hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om skyndsamt utredning med sikte på att åstadkomma större rättvisa inom ATP-systemet för dem som inte kommit upp i pensionsgrundande inkomst men för vilka arbetsgivaravgift ändå erlagts,

3) motionen 1971:722 av herrar Romanus och Möller i Göteborg, i vilken hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till sådan reformering av ATP-systemet, att den nuvarande disproportionen mellan avgifter och förmåner för del- och korttidsanställda avlägsnades.

Utskottet hemställde

A. att motionen 1971:97, såvitt avsåg sambandet mellan avgift och förmån inom tilläggs pensioneringen, motionen 1971:701 och motionen 1971:722 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

B. att motionen 1971:97, såvitt avsåg trettio- och femtonårsreglerna, inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) vid *utskottets hemställan under A* av herrar Ringabý (m), Magnusson i Nennesholm (c), Mundebo (fp) och Björck i Nässjö (m) samt fröken Pehrsson (c), herr Andersson i Nybro (c) samt fröken Bergström (fp), som ansett att utskottet under A bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:97, såvitt avsåg sambandet mellan avgift och förmån inom tilläggs pensioneringen, och motionen 1971:722 samt med anledning av motionen 1971:701 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde om sådan reformering av ATP-reglerna att den nuvarande disproportionen mellan avgift och förmån för deltids- och korttidsanställda undanröjdes,

2) vid *utskottets hemställan under B* av herr Magnusson i Nennesholm, fröken Pehrsson och herr Andersson i Nybro (alla c), som ansett att utskottet under B bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:97, såvitt avsåg trettio- och femtonårsreglerna, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde om utredning i enlighet med vad reservanterna anført.

Fröken BERGSTRÖM (fp):

Fru talman! I motionerna 722 och 97 hemställs om en reformering av ATP-reglerna. Avsikten med en sådan reformering är att åstadkomma en ökad överensstämmelse mellan avgifter och förmåner för personer som har korttidsanställning eller deltidsanställning. Reservationen 1 ansluter sig till denna hemställan, som avstyrkts av utskottsmajoriteten.

I utskottets betänkande fastslås på s. 2 att avgift för ATP i en del fall erläggs utan att inkomsten blir pensionsgrundande. I betänkandet redovisas två typexempel på hur det kan se ut under sådana förhållanden. En studerande t. ex. som tar arbete över sommaren eller en hemarbetande make som tar arbete utanför hemmet för en kortare del av året kan alltså råka ut för att ATP-avgift betalas utan att pensionsförmån tillgodoräknas för inkomsten. Förklaringen till detta förhållande framgår också av betänkandet, där det på s. 4 heter, vilket jag citerar, "att man vid beräkning av pensionsgrundande inkomst alltid avräknar ett helt basbelopp men att man vid fastställande av avgift gör avdrag med mindre än ett basbelopp, om den försäkrade varit deltids- eller korttidsanställd och alltså inte arbetat full tid under hela året".

Utskottsmajoriteten menar att denna brist på överensstämmelse mellan avgift och förmån inte går ut över den försäkrades rätt till pension i och med att korttids- eller deltidsarbetande, som har inkomst som överstiger basbeloppet, får rätt till pension. Vi reservanter är medvetna om att man är pensionsberättigad så snart en inkomst överstiger basbeloppet. Vad vi emellertid här syftar på är sådana inkomster som inte

Nr 72

Onsdagen den
28 april 1971

Deltids- och korttidsanställdas samt läginkomsttagares ställning inom tilläggs pensioneringen

Onsdagen den
28 april 1971

*Deltids- och kort-
tidsanställdas samt
låginkomsttagares
ställning inom till-
läggspensioneringen*

går upp till basbeloppet. Vi menar att erläggande av avgift bör vara förenad med pensionsrätt även i de fall då inkomsten för korttidsarbetande understiger basbeloppet.

Det är tänkbart att man, om man gör en översyn av dessa bestämmelser, ändå inte kan nå full överensstämmelse mellan avgift och pensionspoäng, men man bör sträva efter en så stor överensstämmelse som möjligt. Många personer som kan vara berörda av detta kanske arbetar på deltid under en mycket stor del av livet med en inkomst som understiger basbeloppet. De kommer därför inte upp i de 30 år av förvärsarbete som krävs för att man skall få full pension. För dessa personer skulle det vara av betydelse om de kunde få tillgodoräkna sig pensionsrätt även för inkomst som ligger under basbeloppet. Även en låg pensionspoäng kan för personer med låg inkomst – och parentetiskt kan jag säga att många deltidssarbetande inte kommer upp högt på inkomstskalan – innebära ett välkommet tillskott till folkpensionen.

I motion nr 722 ges exempel på förhållanden som kan medverka till att deltidssarbete är det lämpligaste och det enda möjliga. Det skulle kunna lämnas fler exempel på detta, men jag vill bara i detta sammanhang framhålla att det i framtiden troligen kommer att bli åtskilligt vanligare med deltidss- eller korttidsarbete än det är för närvarande. Jag vill nämna att vi här i landet 1969 hade över 70 000 män och över 240 000 kvinnor som arbetade mindre än 20 timmar i veckan, och det är siffror som statistiska centralbyrån har fått fram i sina arbetskraftsundersökningar. Man kan anta att det bland dessa deltidssarbetande med en arbetstid under 20 timmar i veckan finns många som har en inkomst understigande basbeloppet för vilka ATP-avgift inbetalas trots att de inte får rätt till ATP-pension på denna inkomst.

Herr talman! Jag ber härmed att få yrka bifall till reservationen 1 vid betänkandet.

Under detta anförande övertog herr tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr MAGNUSSON i Nennesholm (c):

Herr talman! Det är för oss alla en viktig uppgift att tillse att samhället garanterar de äldre en god trygghet och en rättvis del av standardförbättringen. Därför är ett pensionssystem, vars konstruktion är sådan att det mer tar hänsyn till de äldres behov i det dagsaktuella läget än deras inkomster under gångna tider, väsentligt. Alltför många pensionärer som under sin aktiva tid tillhört låginkomsttagarna upplever pensionsförmånerna som otillräckliga. Huvudvikten i pensionssystemet måste läggas vid folkpensionerna, som har den största betydelsen för dessa grupper. Därför har vi i detta sammanhang infört pensionstilläggen och de kommunala bostadstilläggen.

Om man inom folkpensioneringen eftersträvar att göra särskilda insatser för dem som har den sämsta ekonomiska situationen, har man däremot inom tilläggspensioneringen gjort en inkomstgradering, som ger de minsta pensionsbeloppen till den som under sin aktiva tid också tjänat minst, utan att någon med fog därför kan säga att dessa människor för

Onsdagen den
28 april 1971

*Deltids- och kort-
tidsanställdas samt
låginkomsttagares
ställning inom till-
läggspensioneringen*

samhället i dess helhet inte skulle ha utfört en lika betydelsefull insats som de vilka under sin aktiva tid haft större inkomster och med anledning därav också har större pension.

I enlighet med de regler som nu gäller för tilläggspensioneringens finansiering erlägger arbetsgivarna för korttids- och deltidsanställda betydande avgifter till pensioneringen utan att fördenskull de anställda erhåller pensionsrätt. Av väldigt många anställda uppfattas detta helt naturligt som klart otillfredsställande.

Det framgick av fröken Bergströms tal att väldigt många människor i dag söker sig ut på arbetsmarknaden för korttids- och deltidsanställning, och med de ambitioner man har här är det väl troligt att det antalet i framtiden kommer att öka. Därför är det väsentligt, anser vi från centerns sida, att se över reglerna på detta område. Utskottsmajoriteten säger i betänkandet att det är omöjligt att tillmötesgå kravet om en ändring av tilläggspensioneringens finansieringssystem därför att det grundar sig på en fördelningsmetod. Jag vill, herr talman, bara säga att det är inte något renodlat fördelningsystem vi har utan ett på väsentliga punkter modifierat sådant. Jag vill bara peka på 65-årsregeln och principen med basbeloppet.

När nu erfarenheterna har visat att det nuvarande systemet inte innebär en rättvis avvägning mellan avgifter och förmåner inom tilläggspensioneringens ram, anser vi från centern – och det kommer till uttryck i motion nr 97 av herr Jonasson m. fl. – att det är tid att göra en översyn. Därför föreslås i motionen att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om att denna översyn göres snarast.

De s. k. 30- och 15-årsreglerna är också tyvärr utformade så att de i flera fall missgynnar låginkomsttagarna. De som tidigt kom ut i arbetslivet och har gjort en arbetsinsats som sträcker sig över kanske 45 och 50 år får arbeta in avgifter till försäkringen men får inte räkna sig till godo mer än 30 intjänta år. Ofta är också detta människor med låga inkomster. Många av dem har ett tungt och kroppsligt påfrestande arbete, varför deras inkomster under de 10–15 sista åren av deras aktiva arbetsliv ökar mycket sakta eller kanske t. o. m. minskar, under det att andra människor i slutet av sin aktiva tid har en brant stigande inkomstkurva. Även här borde, anser vi, en utredning komma till stånd som syftar till att eliminera de nämnda orättvisorna.

Herr talman! Jag vill kort och gott med det anförda yrka bifall till de reservationer som är fogade till socialförsäkringsutskottets betänkande nr 19.

Fru HÅVIK (s):

Herr talman! I reservation nr 1 till socialförsäkringsutskottets betänkande nr 19 yrkas att riksdagen i anledning av motionerna 97 och 722 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en sådan reformering av ATP-reglerna att den nuvarande disproportionen mellan avgift och förmån för deltids- och korttidsanställda undanröjes. Jag tycker att det kan vara på sin plats med några ord om nu gällande regler för avgifter till tilläggspensioneringen.

När det gäller inkomst av anställning erlägges avgifter av arbetsgivaren

Onsdagen den
28 april 1971

*Deltids- och kort-
tidsanställdas samt
låginkomsttagares
ställning inom till-
läggspensioneringen*

enligt en fastställd procentsats. Då det är fråga om inkomster av annat förvärvsarbete betalar den försäkrade själv in sin egenavgift. Genom avtal mellan parterna i ett arbetsförhållande kan överenskommelse träffas om att viss inkomst kan likställas med inkomst av anställning även om denna enligt gällande regler inte utgör anställningsinkomst. Avgifterna beräknas i princip på inkomster, som överstiger basbeloppet, som i dag är 6 900 kronor, upp till 7,5 gånger basbeloppet, som utgör taket för pensionsgrundande inkomst.

Det förtjänar att påpekas att avgifter inte inbetalas för varje enskild individ, utan det sker i huvudsak på följande sätt: arbetsgivaravgiften beräknas på den sammanlagda lönesumman minskad med produkten av basbeloppet och antalet anställda. Den som har varit anställd hel tid under hela året räknas såsom en anställd, den som varit anställd på hel tid under en månad såsom en tolftefels anställd och den som varit anställd på halvtid under hela året som en halv anställd. Jag vill ta upp detta som exempel på hur beräkningen sker. Dessa regler kan i vissa fall leda till att pensionsavgift erlägges av arbetsgivare utan att motsvarande pensionspoäng tillgodoföres den anställde. Men vi skall ha i minnet när vi ser på dessa bestämmelser, att tillläggspensioneringen bygger på ett fördelnings-system, och det är på grund härav inte möjligt att åstadkomma en absolut överensstämmelse mellan inbetald avgift och tillgodoförd pensionspoäng. Ett genomförande av föreslagna ändringar anser utskottsmajoriteten kan komma att äventyra de stora fördelar, som är förenade med tillläggspensioneringens enhetliga uppbyggnad.

Det är därför viktigt att slå fast att i de fall det föreligger bristande överensstämmelse mellan avgifter och förmåner går det inte ut över den försäkrades rätt till pension. Man kan få den uppfattningen, när man hör reservanternas yttra sig i frågan här i kammaren. Den korttidsanställda och den deltidsanställda får alltid, liksom den heltidsanställda, rätt till pension för alla förvärvsinkomster, som överstiger basbeloppet och understiger det för alla försäkrade föreskrivna maximibeloppet. Denna pensionsrätt tillerkännes alla försäkrade, oberoende av om arbetsgivaren betalat in någon avgift över huvud taget; det finns faktiskt sådana som inte gör det.

Jag tror knappast att det kan vara motionärernas mening att en ökad överensstämmelse mellan avgift och förmån skall kunna medföra att en försäkrad fränkännes pensionsrätt därför att avgift inte erlagts.

Jag vill till sist när det gäller reservationen 1 säga till fröken Bergström, att man får ett intryck av att fröken Bergström är ute för att ändra på pensionssystemet över huvud taget. Fröken Bergström ville ha pensionspoäng tillgodoräknade för inkomster, som låg under basbeloppet. Det måste självklart innebära att även avgifter får tas ut på inkomster, som ligger under basbeloppet, på ett helt annat sätt än vad som sker i dag och att vi inte skall ha folkpensionen, som ju är 90 procent av basbeloppet som grund. Man kan inte få en annan uppfattning, när man hör fröken Bergström argumentera i denna fråga.

I reservationen 2 begärs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall hemställa om en översyn av 15- och 30-årsreglerna inom ATP-systemet. Det framhålls i motionen 97 att reglerna utformats så att de missgynnar

dem som har lägre inkomster och dem som kommit tidigt ut i förvärvslivet: ”Den som får avstå arbetsinkomst till ATP under 45–50 år får sålunda inte räkna fler pensionspoäng än den som får avstå avgifter i endast 30 år, vilket i stort måste missgynna låginkomstgrupperna som tidigt kommer ut i förvärvslivet.”

Till detta kan sägas att regeln om 30 pensionsgrundande år återfinns inom den statliga pensioneringen. Det bör nämnas att under uppbyggnaden av ATP gäller förmånligare regler beträffande rätt till full pension, nämligen den s. k. sneddningsregeln för dem som är födda under åren 1896–1923. 30-årsregeln är enligt utskottsmajoritetens mening förmånlig för flera grupper och i olika situationer av livet. Den omständigheten att antalet poänggivande år som fordras för full pension begränsas till 30 tillgodoser grupper som på grund av studier eller annan utbildning kommer ut i förvärvslivet vid högre ålder. Kvinnor som på grund av barnsörd eller omvårdnad av barn under några år är förhindrade att ha förvärvsarbete har även fördel av denna regel. Personer som på grund av sjukdom eller arbetslöshet tvingas vara borta från förvärvslivet under en längre tid har en ovärderlig nytta av regeln. Det kan med fog sägas, herr talman, att 30-årsregeln innebär en lämplig avvägning mellan olika arbetstagares pensionsintressen.

Till sist: 15-årsregeln innebär fördelar för den försäkrade så snart någon förändring skett i realinkomsten under de pensionsgrundande åren.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i samtliga delar.

Fröken BERGSTRÖM (fp):

Herr talman! Vi har inte tänkt oss, fru Håvik, att förändra hela ATP-systemet. Den tanke som ligger bakom vårt förslag är möjligheten att bygga ut systemet så att korttidsanställda och deltidsanställda också skulle kunna få tillgodoräkna sig ATP-pension för en inkomst som ligger under basbeloppet. Vi är därför angelägna om att man verkligen undersöker möjligheterna att genomföra detta. Det tas dock ut arbetsgi-
varavgift även för de låga inkomsterna, och även om systemet till stor del har byggts på fördelningsprincipen finns det ändå i viss mån en överensstämmelse mellan avgiftsuttag och förmån. Därför bör man kunna tänka sig att även lägre inkomsttagare med korttidsarbete skulle kunna få tillgodoräkna sig pension.

Fru HÅVIK (s) kort genmäle:

Herr talman! Nog är det viktigt att vi håller i minnet att varje försäkrad, varje inkomsttagare får pension exakt efter sin inkomst. Kammaren kan ju bibringas den missuppfattningen att dessa människor inte får pension efter vad de tjänar, och det skulle vara ganska allvarligt om det missförståndet skulle bli bestående. Det är faktiskt så att för alla, oberoende av om de är korttidsanställda, deltidsanställda eller heltidsanställda, blir den pensionsgrundande inkomsten beroende av inkomsten över basbeloppet. För de inkomster som ligger under basbeloppet finns folkpensionen i botten, och den utgör, som jag tidigare sade, 90 procent av basbeloppet. Det har ansetts vara en grundkompensation för alla.

Onsdagen den
28 april 1971

*Deltids- och kort-
tidsanställdas samt
låginkomsttagares
ställning inom till-
läggspensioneringen*

Jag tror inte att man är ute efter att ändra detta, och jag tror inte heller att denna grupp skulle bli särskilt privilegierad om arbetsgivaren, som man säger i en centerpartimotion, skulle betala tillbaka pengar till dessa människor för vilka de har betalat avgifter utan att dessa får någon pensionsrätt. Hur det skulle kunna genomföras är väl ganska svårt att tänka sig.

Om man skärskådar förslaget litet närmare kan man inte undgå att börja fundera över om det är dessa människors pensionsrätt eller om det är en minskning av arbetsgivarnas avgifter som saken egentligen gäller.

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Jag tror det är elfte året som vi diskuterar denna fråga. Jag har inte varit med vid utskottsbehandlingen i år, eftersom jag inte tillhör socialförsäkringsutskottet, men vi har tidigare haft denna fråga uppe i andra lagutskottet. Jag är emellertid medmotionär och har varit det i flera år.

Det var intressant att höra fru Håviks inlägg. Hon refererar till de regler som finns, och det hon säger är fullt riktigt. I vissa fall kan det förekomma, framhåller fru Håvik, att det erläggs avgifter utan att det blir någon pensionsgrundande inkomst. Men det är inte ett fåtal fall det gäller, fru Håvik, för i och med att det blir fler och fler deltidsarbetande så kommer också fler och fler att drabbas av detta.

Vi har under alla de elva åren fått höra att ATP bygger på ett fördelningssystem, och det är så riktigt. Men skall man tala om ett fördelningssystem vill jag inte ha det systemet uppbyggt på det sättet att det för de grupper som har de lägsta inkomsterna skall utgå avgifter till fonderna utan att de blir delaktiga av dem. Det är väl inte så vi skall ha ett fördelningssystem, fru Håvik?

Av fru Håviks resonemang verkar det som om det väsentliga här är reglerna, paragraferna – dem får man inte ändra på – medan den enskilde som drabbas av de reglerna är någonting ovidkommande. Motionärerna är ute efter att ändra på systemet, säger fru Håvik. Ja, vi är ute efter att ändra på de orättvisor som finns i systemet. Jag kan ta följande exempel; det är inget okänt, liknande exempel har varit refererade i andra lagutskottets utlåtanden flera gånger. Om en person äger ett litet företag och under halva året har ett deltidsarbete och av detta har en inkomst på 6 900 kronor hur verkar då ATP-avgiften? Basbeloppet är i dag 6 900 kronor, och det blir alltså 3 450 kronor för halvt år. Arbetsgivaren får således betala avgift på 3 450 kronor. Sedan får han själv betala avgift för ett belopp på 6 900 kronor, om han har denna inkomst från eget företag. För denna person, som arbetar halva året på sitt eget företag och halva året som deltidsanställd, erläggs alltså avgifter inte för 6 900 kronor, som för heltidsarbetande, utan för ett belopp av 10 350 kronor. Det är det avgiftsgrundande beloppet.

Är detta tillfredsställande, fru Håvik? Det är inte få miljoner som under årens lopp har betalats till ATP-fonderna just på det här sättet.

När vi första gången väckte motioner i ärendet fick vi det beskedet från andra lagutskottet att man ville avvakta verkningarna av de här reglerna. Efter något år skulle man i stället avvakta en utredning

Onsdagen den
28 april 1971

*Deltids- och kort-
tidsanställdas samt
låginkomsttagares
ställning inom till-
läggs pensioneringen*

angående socialförsäkringsavgifterna, och sedan har man haft olika motiveringar. Nu är skälet att man inte får ändra på systemet.

Om fru Håvik läser pensionsförsäkringskommitténs betänkande, som vi fick för någon vecka sedan, så skall hon komma underfund med att där finns förslag, enligt det uppdrag som kommittén hade, som innebär vissa ändringar av de nuvarande bestämmelserna. Skall man verkligen stirra sig blind på paragraferna, när man är medveten om – och det är fru Håvik, som kan de här frågorna – att förhållandena inte är tillfredsställande? Skall man då inte kunna rätta till dem och skapa större rättvisa? Vad ligger egentligen bakom att man är så låst i sina positioner att man inte vill skapa rättvisa åt de människor det här gäller? Och de människor det gäller, det är människor med låga inkomster.

Fru HÅVIK (s):

Herr talman! Herr Gustavsson i Alvesta och jag förde samma debatt för, tror jag, exakt ett år sedan. Det var inte i denna kammare, men vi ser ungefär likadant på frågorna nu som vi gjorde då, hör jag.

Nu kom herr Gustavsson fram till just den grupp som han egentligen är intresserad av, nämligen den grupp som har blandad inkomst, dels av anställning, dels av annat förvärvsarbete. Reglerna är ju sådana när det gäller avgiftsuttaget att ett helt basbelopp avräknas i botten på anställningsinkomsten. Arbetsgivaren äger således rätt att dra av detta basbelopp innan han börjar betala avgift. Det innebär att det inte finns någonting kvar att dra av på den egna förvärvsinkomsten i det ögonblick man har att betala en egenavgift och inte arbetsgivaren betalar avgift.

Det var detta som var uppe till diskussion och var ganska intressant att höra förra året också. Man ville då ha en proportionell beräkning på lönen i relation till den inkomst som föll på anställningsdelen och den inkomst som härrörde från annat förvärvsarbete. Det är egentligen här jag tror att vi finner pudelns kärna och förstår vad man är ute efter.

Jag kan kanske också ta ett litet exempel. Om en person har en inkomst på 10 000 kronor som anställd och 20 000 kronor av annat förvärvsarbete, skulle det innebära att arbetsgivaren har att dra av ett tredjedels basbelopp. Nu önskar man, enligt de regler man vill införa, att arbetstagaren för det egna förvärvsarbetet skall ha rätt att dra av två tredjedels basbelopp innan han själv betalar någon egenavgift. Detta är en ganska intressant situation. När en arbetsgivare skall beräkna sina sociala utgifter då han anställer folk, kan han faktiskt ta hänsyn till om det gäller arbetskraft som ur social synpunkt är dyr.

Är detta något som gör att centern tycker att man hjälper arbetskraft som har svårt att få anställning?

Herr GUSTAVSSON i Alvesta (c):

Herr talman! Problemet är detta, fru Håvik, att vi vill att det skall dras av sammanlagt ett basbelopp; svårare är det inte.

Fru HÅVIK (s):

Herr talman! Jag tackar herr Gustavsson i Alvesta för denna undervisning. Men jag kunde faktiskt detta förut.

Överläggningen var härmed slutad.

Onsdagen den
28 april 1971

*Deltids- och kort-
tidsanställdas samt
låginkomsttagares
ställning inom till-
läggspensioneringen*

Punkten A

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Ringaby m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Nennesholm begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten A röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Ringaby m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Nennesholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 161
Nej - 149
Avstår - 3

Punkten B

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Magnusson i Nennesholm m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Nennesholm begärde votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 19 punkten B röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Magnusson i Nennesholm m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Nennesholm begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 242
Nej - 66
Avstår - 6

§ 4 Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkanden:

Nr 20 i anledning av motion om obligatorisk begravningsförsäkring

Nr 21 i anledning av motion angående sjukpenningen för patienter med migrän

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Föredrogs socialutskottets betänkande nr 7 i anledning av motioner angående arbetsmiljön.

I ett sammanhang hade behandlats

1) motionen 1971:63 av herr Signell m. fl.,

2) motionen 1971:247 av herr Helén m. fl., i vilken yrkats

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde att arbetsmiljöutredningen på sätt som föreslagits i motionen i tilläggsdirektiv uppdrogs att utreda hela arbetsmiljöområdet samtidigt som utredningen gjordes parlamentarisk,

att en skyndsam utbyggnad och effektivisering av yrkesskadestatistiken genomfördes, samt

att förslag till åtgärder för att ekonomiskt stimulera industrin att förbättra arbetsmiljön förelades riksdagen,

3) motionen 1971:359 av herr Johnsson i Blentarp m. fl.,

4) motionen 1971:750 av herr Hermansson i Stockholm m. fl., i vilken – såvitt motionen behandlats av utskottet – yrkats

att riksdagen i skrivelse till regeringen skulle hemställa

1. att regeringen tog initiativ till åstadkommandet av en löpande och snabb statistikföring över inträffade olycksfall och yrkesskadefall inom arbetslivet samt om skyldighet för företagen att budgetera arbetsmiljökostnaderna,

2. att till pågående utredning om arbetsmiljö- och arbetarskyddslagsfrågor för ställningstagande skulle hänskjutas frågan om att gripa ut och snabbutreda frågorna om lägsta hygieniska och tolerabla gränsvärden för hälsorisker, fastställandet av rätt till 10 minuters paus varje hel timme vid kontinuerliga arbetsprocesser, högsta tillåtna hastighet vid löpandebandarbeten och arbetshastighet vid repetitiva arbetsprocesser, stärkt ställning och ökade befogenheter för skyddsombuden och inrättande av fackliga skyddsinspektörer samt att förslag skyndsamt framlades härom,

att riksdagen skulle uttala sig för ett inordnande av arbetsmedicinska institutet under arbetarskyddsstyrelsens ledning och att denna borde erhålla en stark löntagarepresentation i syfte att bli en samordnande instans för att styra utformningen av en bättre arbetsmiljö, samt

att en professur i arbetsmiljö skulle inrättas,

5) motionen 1971:767 av herrar Nilsson i Växjö och Fagerlund, i vilken anhållits att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde om en prövning av möjligheterna till och formerna för en utvidgning av samhällets stöd till industrier för vatten- och luftvårdande åtgärder att omfatta även industrins inre miljö.

Utskottet hemställde

A. att motionen 1971:63 och motionen 1971:359 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

B. att motionen 1971:247, såvitt avsåg frågan om parlamentarisk sammansättning av arbetsmiljöutredningen, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

C. att motionen 1971:247, såvitt avsåg frågan om åtgärder för att ekonomiskt stimulera industrin att förbättra arbetsmiljön, samt motionen 1971:767 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

D. att motionen 1971:247, såvitt avsåg tilläggsdirektiv till arbetsmiljöutredningen, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

E. att motionen 1971:247 och motionen 1971:750, båda motionerna såvitt avsåg yrkesskadestatistiken, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

F. att motionen 1971:750, såvitt den behandlats av utskottet och i den mån den inte behandlats under E, inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1. vid *utskottets hemställan under B* av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Hamrin (fp), Larsson i Öskevik (c), Hyltander (fp), Åkerlind (m), Andreasson (c) och Nisser (m), som ansett att utskottet under B bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:247 i motsvarande del hos Kungl. Maj:t hemställde att arbetsmiljöutredningen förstärktes med företrädare för de politiska partierna,

2. vid *utskottets hemställan under C* av herrar Gustavsson i Alvesta (c), Hamrin (fp), Larsson i Öskevik (c), Hyltander (fp), Åkerlind (m), Andreasson (c) och Nisser (m), som ansett att utskottet under C bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1971:247 i motsvarande del samt motionen 1971:767 gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört om åtgärder för att ekonomiskt stimulera industrin att förbättra arbetsmiljön,

3. vid *utskottets hemställan under F* av fru Marklund (vpk), som ansett att utskottet under F bort hemställa,

1) att riksdagen i anledning av motionen 1971:750 i motsvarande del hos Kungl. Maj:t hemställde att arbetsmiljöutredningen fick tilläggsdirektiv i enlighet med vad reservanten anfört,

2) att riksdagen med bifall till motionen 1971:750 i motsvarande del gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört om inrättande av en professur i arbetsmiljö,

3) att motionen 1971:750, såvitt den behandlats av utskottet och i den mån den inte behandlats under E, F 1 eller F 2, inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

Herr NORRBY i Åkersberga (fp):

Herr talman! LO-enkäten Risker i jobbet visar att 82 procent av LO-medlemmarna anser att miljöfaktorer på arbetsplatsen ger hälsorisker. 41 procent anser riskerna höggradiga – riskerna för silikos, allergier, olycksfall, bullerskador, förslitningsskador. Rapporter om fysisk och psykisk ohälsa av stresskaraktär hos statsanställda utpekar verkligen inte den arbetsmiljö staten erbjuder som något mönster.

Det här är några handgripliga exempel på bakgrunden till den allt intensivare arbetsmiljödebatten – den debatt som förmodligen i hög grad

kommer att prägla 1970-talet i svensk politik och som anknyter till debatten bl. a. om den yttre miljön, om arbetets villkor, om arbetsdemokrati. Jag hoppas att den debatten inte blir lika splittrad som riksdagsdebatten om arbetsmiljöfrågorna.

I dag har vi två debatter i parallella ämnen, och vi kommer att få ytterligare. Jag tänker nu uppehålla mig vid principer, som går litet längre än de som diskuteras i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 17, vilket vi nyss har tagit ställning till. Från folkpartihåll ansluter vi oss till förslaget om yrkesskadeförsäkringens finansiering och de följdförslag som det där har beslutats om. Men vi vill gå vidare i arbetsmiljödebatten, bredda den och aktualisera ytterligare frågeställningar.

Den fortsatta standardhöjningen kommer att innebära en starkare tonvikt på de icke-materiella faktorerna, och dit hör en bättre arbetsmiljö. Och för en bättre arbetsmiljö är ett vägledande motiv harmoniska människor som upplever trygghet, arbetstillfredsställelse och självförverkligande i sitt dagliga jobb. Folkpartiet sätter i sin partimotion 247 i år in arbetsmiljön i sitt större sammanhang. Våra paroller "För ett mänskligare samhälle" och "Det måste löna sig att arbeta" ger intressanta belysningar när de fokuseras på arbetsmiljön. Människan tenderar alltmer att bli den svagaste länken i produktionskedjan. Den länken måste ägnas allt större omsorg. När kraven stiger på effektivitet och lönsamhet i produktionen har också insikten ökat om att investeringar för en bättre arbetsmiljö har stor samhällsekonomisk och företagsekonomisk betydelse. En bättre arbetsmiljö minskar vårdkostnaderna, minskar sjukfrånvaron, ökar trivseln och ökar därför också produktionsresultatet.

En humanitärt och socialt motiverad förbättring av arbetsmiljön skapar alltså goda förutsättningar för en fortsatt välbefinningsökning. Den materiella och den icke-materiella standardhöjningen kan förenas i en gemensam målsättning. Kraven på en bättre arbetsmiljö måste enligt vår uppfattning vägledas av att undanröja hot mot hälsa och trygghet men också av att skapa vidgade möjligheter för handikappade att få njuta av ett meningsfullt arbete, att få uppleva en hänsynsfull anpassning från omvärlden.

Redan 1951 togs det som i dag kallas arbetsmiljö upp i en riksdagsmotion från folkpartihåll. Den motionen bifölls, men den av riksdagen begärda utredningen kom aldrig till stånd. Sedan dess har vi i en rad initiativ aktualiserat arbetsmiljöfrågorna. Vi vill se arbetsmiljön i ett vidare perspektiv, analysera gränsdragningarna mot andra områden, betrakta också t. ex. hemmet och skolan som arbetsmiljöer, studera de samhällsekonomiska och företagsekonomiska effekterna av en bättre arbetsmiljö och kartlägga de yttre och inre faktorer som tillsammans bestämmer villkoren i det dagliga arbetet. I vår nu aktuella partimotion går vi igenom en lång rad delproblem av både principiell och praktisk natur. Motionen genomsyras av en strävan att sätta människan i centrum.

Två medel att främja målsättningen vill jag särskilt ta upp i dagens debatt. Vi anser att den icke-materiella standardhöjning som en bättre arbetsmiljö utgör har så stor allmänpolitisk betydelse att arbetsmiljöutredningen bör göras parlamentarisk. Det skulle ge en bredare förankring och sannolikt ett bättre utredningsresultat.

De ekonomiska styrmedel som samhället förfogar över vill vi använda för att stimulera industrin att förbättra arbetsmiljön. Vi tycker det är självklart att alla medel utnyttjas i ett så angeläget ärende. Det är ju ute på de olika arbetsplatserna som en bättre arbetsmiljö märks för individen.

Vi anser det också vara angeläget att yrkesskadestatistiken snabbt byggs ut och effektiviseras. Den utredning som inom kort presenterar en slutpromemoria om statistiken kan uppenbarligen inte komma att ligga till grund för omfattande omedelbara åtgärder. Lång utredningstid ytterligare i andra utredningar återstår, innan det dynamiska informationssystem som vi antyder i vår motion kan bli verklighet. Den nuvarande statistiken är i betydande utsträckning ett självändamål och dessutom orimligt långsam. Vad vi vill är att statistiken och det informationssystem som skall baseras på den blir ett grundläggande instrument i arbetet för en bättre arbetsmiljö.

Andra faktorer som vi fäster stort avseende vid är organisationen av arbetet, t. ex. genom självstyrande grupper och arbetsutbildning, genom lönesystemets utformning och genom flexibel arbetstid. Kraftigt förstärkt utbildning och forskning inom arbetsmiljöområdet har också stor betydelse och kan främjas alldeles naturligt av den arbetarskyddsfond som vi just har beslutat om.

Mellan partierna råder det inte i sak några stora meningsmotsättningar i arbetsmiljöfrågorna. De två propositionerna om yrkesskadeförsäkringens finansiering m. m. och företagshälsovårdens är bra och för utvecklingen framåt. Men när socialdemokraterna småsnålt slår vakt om sin maktställning måste vi reagera med skärpa. Oppositionens arbetsvillkor försämras på ett otillbörligt sätt när den ställs utanför de stora offentliga utredningarna. Arbetsmiljöutredningen är en viktig utredning. Det är därför ett rimligt krav att den berikas med en parlamentarisk representation. Utskottsmajoriteten anser att det inte föreligger några skäl för en förstärkning av utredningen med företrädare för de politiska partierna. Att det skulle vara en förstärkning anser utskottsmajoriteten liksom reservanterna, men majoriteten vill inte förstärka utredningen. Litet motsägelsefullt, eller hur? Reservationsvägen måste nu föras fram kraven på bred förankring och främjande av en snabb och effektiv lösning av de viktiga arbetsmiljöproblemen. Då, herr talman, är det fråga om att majoriteten småsnålt och litet inkrökt slår vakt om makten.

Jag yrkar på denna punkt bifall till reservationen I av herr Gustavsson i Alvesta m. fl.

Att utskottsmajoriteten ibland tänker fortare än bra bevisas av två avsnitt inom samma stycke på s. 12 i utskottsbetänkandet. Först säger man: "Enligt utskottets mening är det av vikt att utredningen i princip inte vidgas till att avse uppgifter som går utanför den i de ursprungliga direktiven givna ramen." Strax därefter säger man: "Med beaktande av att utredningen är oförhindrad att ta upp även andra frågor än sådana som särskilt nämns i direktiven finns det inte heller anledning att ta något initiativ från riksdagens sida i fråga om utredning eller åtgärder för att ekonomiskt stimulera industrin till arbetsmiljöinsatser."

Det skall bli intressant att höra vilket ben utskottsmajoritetens talesman väljer att stå på; att den senare formuleringen innebär avslag på

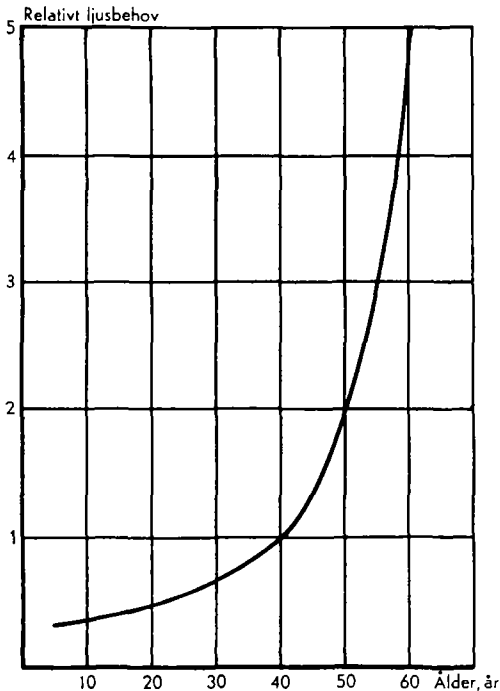
en motion från en medlem av utskottsmajoriteten gör ju det hela ändå intressantare. Man fick tydligen inte tycka som folkpartiet, inte.

I sak är det naturligtvis så att samhället inte kan avstå från att söka stimulera näringslivet till miljöförbättrande åtgärder, för att citera motionen 767 av socialdemokraterna Nilsson i Växjö och Fagerlund. Men lika väl som samhället stimulerar till förbättringar av den yttre miljön, bör samhället stimuleras till förbättringar inom industrin. Det skall bli intressant att se om motionärerna röstar ned sin egen motion vid voteringen om en stund.

Vi har ambitionen att driva på förbättringarna av arbetsmiljön, och självfallet är vi då beredda att satsa på metoder som samhället redan använder när det gäller den yttre miljön. Varför skall de människor som tillbringar hela sin arbetsdag i en produktionslokal tvingas acceptera en sämre miljö än människorna utanför? Det blir ju följderna av utskottsmajoritetens skenbart negativa attityd. I själva verket är det naturligtvis så att vårt förslag på denna punkt som på så många andra inom kort kommer igen i s-märkt tappning.

Jag tycker det skulle vara en klädsam generositet från utskottsmajoriteten att erkänna att det här är ett bra förslag och tillstyrka det. Men majoriteten hade tydligen sin småsnåla dag när betänkandet justerades.

Vilken typ av åtgärder kan det då bli fråga om för att stimulera näringslivet till vidgade insatser för en bättre arbetsmiljö? Ja, det kan vara att dämpa buller vid källan – inte i första hand att sätta hörselskydd på jobbarna utan att göra hörselskydden onödiga – det kan vara att förbättra ventilationen eller att öka skyddet mot olycksfall. Det kan också vara att åstadkomma bättre belysning, en ofta förbisedd miljöförbättring. Jag skall ta den som exempel och titta litet närmare på den.

Det är ju så att synen försvagas som ett inslag i det naturliga mänskliga åldrandet. Det betyder att ljusbehovet ökar, och ökar mycket snabbt. Det diagram som nu återges på TV-skärmen, litet otydligt på grund av att den tekniska utrustningen på sistone har försämrats, visar hur snabbt synen försvagas. Vi ser på den vertikala axeln det relativa ljusbehovet och på den horisontella axeln åldern. Om vi sätter det relativa ljusbehovet till 1 vid åldern 40, så är en 60-åringens behov av ljus nära fem gånger så stort. Här i kammaren är vi bortskämda med god belysning. 1 000 lux är den belysningsstyrka som armaturerna kan prestera – just nu öser de inte på för fullt. Hade man den goda belysningen i t. ex. all mekanisk verkstadsindustri i det här landet, skulle produktionsresultatet öka åtskilliga procent.

Men hur går det för den skicklige yrkesarbetaren som inte kan hänga med längre på grund av dålig belysning på arbetsplatsen? Rustar man upp belysningen? Ofta inte! I stället låter man en äldre arbetare få ett arbete som inte kräver så god syn – städning t. ex. Förutom att det är företagsekonomiskt slöseri att inte ta vara på den yrkeskunniga arbetskraften, så är det omänskligt. Många som råkat ut för det här upplever det som en form av ättestupa – att knuffas bort från det jobb som man kan och som man vill fortsätta med.

Men utskottsmajoriteten tycker inte att utskottet skall ta några initiativ för att stimulera riksdagen att ändra på det här. Både i reservationen 2 och i motionen 247 beskrivs några instrument som vi vill skall prövas: bidrag till en del av kostnaden för en bättre arbetsmiljö, användning av investeringsfonderna för investeringar i en bättre arbetsmiljö och gynnsammare avskrivningsregler för sådana investeringar.

Herr talman! Jag yrkar på den här punkten bifall till reservationen 2 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl.

Slutligen, herr talman, beklagar jag att riksdagen inte får tillfälle till en samlad debatt om hela arbetsmiljöfältet. Vi har att om några veckor behandla företagshälsovården, och yrkesskadeförsäkringens finansiering har vi just avhandlat – således vid skilda tillfällen. Det hade varit av värde att få en allsidig debatt om alla dessa frågor vid ett tillfälle. Det hade också inneburit en besparing av kammarens dyrbara tid som jag inte skall ta i anspråk för några detaljredovisningar av de många delproblemen inom arbetsmiljöfältet. Jag nöjer mig med en hänvisning till folkpartiets partimotion, nr 247, som jag varmt rekommenderar till enskilt studium. Det ger ju också bättre möjligheter till eftertanke – motionen är värd det.

Herr HAGBERG (vpk):

Herr talman! Vi är i dag inne i en utvecklingsperiod av starkt stegrad takt i fråga om arbetsmiljöns försämring. Den tekniska utvecklingen har gått mycket snabbt, och människan har inte kunnat hänga med i den utvecklingen. Den innebär emellertid tydligen att människan med alla medel skall anpassas efter de senaste tekniska rönen. Arbetsköparna tar inte alls någon hänsyn till människans funktionsförmåga. Man använder tidmätningmetoder och sätter ackord som ökar hetsen i arbetet och frambringar stressjukdomar. Man gör, för att uppnå högsta möjliga

effektivitet, arbetet ointressant genom att sönderdela det i många små arbetsmoment. En miljon arbetare har rutinarbeten. Vi såg nyligen i TV, att ungdomen inte alls vill ha dessa arbeten. Den ökade volymen skiftarbete har också bidragit till att stress och förslitningsskador blir allt vanligare.

Det behövs i dag åtgärder snabbt – industriarbetarna kan inte vänta längre på åtgärder som kan vända den här trenden mot en sämre arbetsmiljö.

Några åtgärder som måste vidtas snabbt är att åstadkomma lägre hygieniska gränsvärden, pauser vid kontinuerliga arbetsprocesser, minskning av hastigheten vid löpande band, stärkt ställning för skyddsombuden och fackliga skyddsinspektörer.

En annan fråga som också med det snaraste måste lösas är utbildningen av dem som skall övervaka arbetsmiljöns utformning, och därför skulle, anser vi, en professur i arbetsmiljö ha stor betydelse. Likaså kan frågan om arbetarskyddsstyrelsens och arbetsmedicinska institutets framtida ställning och arbetsinriktning vara av betydelse.

Om man skall kunna styra arbetsmiljön mot en anpassning till människan måste de hygieniska gränsvärdena för kemiska och fysikaliska skadefaktorer undergå en revidering nedåt. I dag har vi rekommendationer från arbetsmedicinska institutet som i stort är identiska med de amerikanska. Det finns dock ingenting som säger att de amerikanska värdena är de rätta. Jämför man med de sovjetiska värdena skall man finna att dessa ligger avsevärt lägre. Vi kan t. ex. ta de hygieniska gränsvärdena för koloxid. Det amerikanska gränsvärdet är 50, det svenska 50 och det sovjetiska 17 ppm. Det kan alltså inte vara självklart att de amerikanska hygieniska gränsvärdena skall stå modell för våra.

De gränsvärden som vi i dag har är endast rekommendationer och kan inte beivras vid en överträdelse. Listan över tillåtna koncentrationer bör därför utvidgas och inskrivas i lag. Den bör bli föremål för en årlig prövning. Forskningen beträffande hygieniska gränsvärden måste ha en vidare syftning än att enbart undvika skadliga effekter. Man måste studera alla effekter som inskränker det biologiska systemets totala funktionsförmåga. Gränsvärdena måste därför sättas långt under de koncentrationer som kan tänkas framkalla sjukdom.

Man handskas väldigt respektlöst med de gränsvärden som vi har i dag. Är det föreskrivet att man kan vistas i koloxid under åtta timmar, utnyttjas detta inom industrin. Man tänker inte alls på var individen uppehåller sig de övriga 16 timmarna av dygnet. Han är tvungen att fundera över vad han utsätts för utöver koloxiden och hur det inverkar på hans system. Därför måste de hygieniska gränsvärdena sättas så lågt.

Vi kan tänka på den nonchalans som visades vid Norrlandsgruvorna i uttalandena om dieslgaser i gruvorna. Jag vet inte om man än i dag har intagit någon mera respektfull attityd mot det.

Inom industrin har under de senaste åren de kontinuerliga arbetsprocesserna snabbt ökat i omfattning. Arbeten som den enskilde individen inte kan lämna, då han är en bricka i hela produktionskedjan, har inneburit att stressen ökat betydligt. Det måste därför vara av vikt att lagstadgade pauser införes för dem som arbetar i kontinuerliga arbets-

processer, likaså att det utarbetas normer för högsta tillåtna hastighet vid löpandebandsarbeten. De pauser som lagstadgas skall vara inräknade i arbetstiden, vilket vi tycker är viktigt. De skall alltså utgöra ett moment i arbetet.

En av de centrala frågorna för att förbättra arbetsmiljön är vilka maktbefogenheter skyddsombuden och de anställda har på sina arbetsplatser. Att skyddsombuden skall ha en starkare ställning är i dag alla överens om, men vad det innebär säger ingen någonting om. Att de som befinner sig på arbetsgolvet har en större överblick över vad som händer för deras del och vilka faromoment de utsätts för kan väl ingen bestrida, och därför skulle det väl vara naturligt att skyddsombuden ges makt att beordra avbrytande av arbetsprocesser som de anser farliga. Blotta misstanken om att en arbetsprocess kan medföra hälsorisker borde föranleda en noggrann inspektion. Vetorätt för skyddsombud skulle vara ett effektivt medel för lönearbetaren att tvinga arbetsköparen att göra miljön bättre. Arbetsköparen skulle kunna tvingas att skaffa maskiner av bättre kvalitet. Vetorätten skulle tvinga teknikerna och konstruktörerna att mera syssla med frågor om hur en maskin och en arbetsprocess skall vara utformad för att inte människan skall få sitta emellan. Vi har alltför många exempel på hur arbetsköparen hänvisar till att åtgärder inte kan vidtas av kostnadsskäl. Skyddsombuden har då i stort inget att säga till om, utan arbetet får fortsätta i de former som skyddsombudet har påpekat såsom farliga.

Dagens konstruktion med skyddskommittéer där alla parter sitter och skall ta upp problemen och lösa dem i samförstånd kan inte bli annat än ett samförstånd på arbetsköparens villkor. Arbetsköparen dikterar arbetsmiljön i kraft av § 32 och därför måste skyddsombuden ges makt att styra utvecklingen. Inte oväsentligt är det att fackföreningarna får större resurser. Fackliga skyddsinspektörer med god utbildning skulle vara en bra motvikt till de i dag av arbetsköparen anställda skyddsingenjörerna som har stora lojalitetsförpliktelser mot arbetsköparna.

En viktig sak för skyddsombud och fackliga skyddsinspektörer är att de har obegränsad inspektionsrätt, liksom deras rätt att granska planerade produktionsförändringar, sedda ur arbetsmiljösynpunkt.

Arbetsmiljön är ingen samarbetsfråga mellan parterna som man kan göra hur som helst med och hänvisa till lönsamhet och effektivitetskrav. Här gäller det lönearbetarens kamp för att inte bli slav under tekniken och arbetsköparna och därmed helt förlora sitt människovärde.

Kampen gäller att få ett nytt synsätt på arbetsmiljön. Vi vet att ackordssystem och krav på maximal effektivitet gör att allt flera blir jäktade och stressade i sitt arbete, vilket innebär att det händer olyckor av mycket enkel art, som man tillskriver den mänskliga faktorn. Halkningar, fall, nedfallande föremål, felaktiga hjälpredskap osv. är mycket vanliga orsaker. Jag har själv som skyddsombud på nära håll kunnat studera hur man stressats till saker som sedan föranlett olycksfall.

I ett examensarbete vid tekniska högskolan i Stockholm har framkommit, om man studerar den statistik som finns mellan åren 1912 och 1954, att olycksfallskurvan visar samma utveckling som produktivitetsskurvan. Det visar sig att lagstiftningar, samarbetsavtal och Saltsjöbadsavtal enligt

denna statistik inte har haft något samband med olycksfallskurvan utan endast med produktivitetskurvan. Jag måste därav dra den slutsatsen att arbetsplatsens folk kan vända denna kurva endast om skyddsombuden får verkliga maktbefogenheter.

Utskottet säger att arbetsmiljöutredningens arbete enligt uppgiftens svårighetsgrad är tidskrävande. Utskottet säger även att ett samlat förslag är av betydelse. Av detta kan man bara dra den slutsatsen att det inte inom rimlig tid kommer att föreligga något förslag från utredningen. Det är då av största vikt att riksdagen uttalar sig för att ge arbetsmiljöutredningen tilläggsdirektiv som innebär snabbutredning av de här förut nämnda områdena som, om den genomföres, skulle ge ett snabbt förbättrat resultat i arbetsmiljön.

En annan sak som talar för att riksdagen gör ett sådant ställningstagande är de rykten som cirkulerar om att utredningen inte kommer med något förslag förrän arbetsmarknadens parter blivit överens. Det är ett rykte som jag tycker är sensationellt. Det skulle betyda att någon egentlig förbättring av arbetsmiljön inte skulle komma, då man erfarenhetsmässigt vet att arbetsköparna inte är medgörliga. Det kunde väl inte ha varit departementets mening, när man skrev direktiven till utredningen, att det skulle vara så. Det är en så allvarlig sak att inte utskott och riksdag stillatigande kan åse den.

Att förbättra utbildningen är en annan sak; framför allt är detta nödvändigt för dem som sysslar med arbetsmiljön. Det gäller att få en ny status över jobbet som skyddsingenjör och skyddsombud med flera, och det behövs en kvalificerad utbildning för dem. Därför yrkar vi på att en professur i arbetsmiljö inrättas.

Väsentliga förstärkningar av samhällets resurser för att utforma en bättre arbetsmiljö måste till, och ett led i detta är att arbetarskyddsstyrelsen förstärks genom att arbetsmedicinska institutet knyts till verket. Det måste bli en bättre samordning och styrning. Samhället måste se till att resurser skapas för att utföra inspektioner minst en gång per år på alla arbetsplatser.

En utvidgad och förstärkt arbetarskyddsstyrelse skulle kunna styra utvecklingen på arbetsmiljöområdet. En förutsättning för detta är dock att den skulle få en stark löntagarepresentation. För närvarande har ju arbetsmedicinska institutet som huvudsaklig målsättning att utbilda läkare och skyddsingenjörer till näringslivet. Även institutets värderingar på arbetsmiljön genomsyras av arbetsköparens inställning. Därför är det av vikt att löntagarna har en stark ställning.

En viktig fråga för arbetsmiljöutredningen är inte bara att tekniskt utreda hur man skall sammanfoga dessa myndigheter, utan det är också en fråga om inriktningen. Huvudfrågan måste vara målsättningen och arbetsinriktningen för en sammanslagning av arbetsmedicinska institutet och arbetarskyddsstyrelsen. Garantier måste skapas för att inte Svenska arbetsgivareföreningen får ett sådant dominerande inflytande som den har i dag på dessa områden.

Jag vill bara än en gång betona att en förbättrad arbetsmiljö endast kan, såsom jag ser det, uppnås genom att arbetsplatsens folk och skyddsombuden får maktbefogenheter.

Därmed, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationen 3.

Herr NILSSON i Växjö (s):

Herr talman! Herr Fagerlund och jag har i motion nr 767 yrkat att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om en prövning av möjligheterna till och formerna för en utvidgning av samhällets stöd till industrier för vatten- och luftvårdande åtgärder att omfatta även industrins inre miljö.

Från och med budgetåret 1970/71 infördes ett anslag på 50 miljoner kronor för att ge bidrag till industrin för vatten- och luftvårdande åtgärder. Även i årets budget är samma belopp upptaget. Enligt kunglig kungörelse 356 år 1969 lämnas bidrag till anläggning, som minskar vatten- och luftföroreningen från industriell anläggning och framstår som angelägen från samhällets synpunkt.

Enligt motionärernas mening är den inre miljön minst lika angelägen som den yttre. Luftföroreningar och bullerproblem utgör stora olägenheter vid många av våra industrier. Självklart är det i första hand arbetsgivarens och ägarens till industrin uppgift att ha ansvar för den inre miljön och för hur den utformas på våra arbetsplatser. Den får inte utgöra en hälsorisk för de anställda.

I proposition nr 22 föreslås tillskapandet av en arbetarskyddsfond för nya insatser inom arbetsmiljöområdet. Detta förslag har tidigare i kväll antagits av riksdagen. Motionärerna anser att syftet med motionen därigenom är tillgodosett och kan därför inte stödja reservationen 2, fogad till socialutskottets betänkande nr 7. Dessutom säger utskottet i sitt yttrande över motionen att arbetsmiljöutredningen är oförhindrad att ta upp sådana frågor som inte särskilt nämns i direktiven. Jag förutsätter att den fråga som vi omnämnt i vår motion kommer att bli behandlad i utredningen.

Herr talman! Jag ber att med dessa ord få yrka bifall till socialutskottets hemställan i dess betänkande nr 7.

Herr ENGSTRÖM (vpk):

Herr talman! Situationen i arbetslivet i dagens Sverige kan karakteriseras i några korta meningar: rovdrift på lönearbetarna, hänsynslös psykisk och fysisk förslitning av arbetskraften, snabb sänkning av människornas verkligt produktiva ålder. Jag tänker här inte bara på de ökade svårigheter som möter den äldre arbetskraften. Redan den som kommit en bit över 30-årsåldern har svårigheter att orka med någon meningsfull fritidssysselsättning efter en arbetsdag, under vilken arbetsköparnas effektivitets- och lönsamhetskrav pressat musten ur kroppen.

Den gällande arbetarskyddslagen framstår i många av sina paragrafer närmast som ett hån, om man jämför med situationen i dagens arbetsliv. Det kan ju vara intressant att citera några meningar ur arbetarskyddslagens § 10 och jämföra dem med den verklighet som möter lönearbetarna i dag. I § 10 kan vi bl. a. läsa: "Arbetet skall äga rum vid tillräcklig och tjänlig belysning samt så lämplig värme- och fuktighetsgrad, som med hänsyn till arbetets beskaffenhet och platsen för detsamma skäligen kan påfordras. Lämpliga anordningar skola såvitt möjligt vidtagas för att hindra att damm, rök, gas eller ånga sprides i en för arbetstagarna skadlig mängd eller att arbetstagaren skadas genom att utsättas för buller,

skakningar eller liknande olägenhet. På arbetsställe skall ordning och renlighet iakttagas. Arbete skall anordnas så att det kan utföras på rätt sätt som icke är onödigt tröttande."

Jämför lagtexten med verkligheten. LO-enkäten "Risker i jobbet" visar att 80 procent av LO:s medlemmar upplever hälsorisker av arbetshygienisk och ergomenisk art på sina arbetsplatser. 41 procent gör det "i hög grad". Främst kommer hälsorisker på grund av belastning av ergomenisk art, ryggsador och annat, buller samt drag och temperatur.

Dessa tre hälsorisker dominerar i samtliga förbund. Hälsoriskerna i relation till miljöförhållandena synes enligt LO-enkäten vara störst i de stora företagen. Man kan ju fråga Volvoarbetarna vid löpande bandet och alla andra som jagas av metoduppläggarnas och MTM-ingenjörernas inövade rörelseschema och tidsatta ackord vad de anser om formuleringen i § 10 att "arbete skall anordnas så att det kan utföras på sätt som icke är onödigt tröttande".

Man kan ju säga att det inte är särskilt meningsfullt att jämföra verkligheten med en lag som alla är överens om att den skall ändras. Men ännu gäller 1949 års arbetarskyddslag, och utskottet vill inte vara med om att föreslå riksdagen att man skall gripa in och lösa vissa frågor med förtur. Någon tidsangivelse när utredningen skall komma med ett samlat förslag – som civilutskottet understryker att man skall ha – finns inte. Man fortsätter att år efter år diskutera lösningar i de vanliga samarbets-termerna trots att verkligheten visar att det som behövs är maktbefogenheter för lönearbetarna så att dessa kan tvinga fram nödvändiga förbättringar i arbetsmiljön.

Lars-Ove Hagberg har angivit de frågor vi vill bryta ut och ge förtur. Jag vill understryka ett par mycket viktiga frågor. I motionen 750 pekar vi på angelägenheten av att få fram en snabb statistik och en budgetering av arbetsmiljökostnaderna. Det senare anser utskottet ligger inom utredningens kompetens. Här kan man väl bara hoppas på snabba resultat när det gäller budgeteringen.

Beträffande statistiken återger utskottet direktiven för de sakkunnigas utredning om den framtida yrkesskadestatistiken. Av direktiven framgår att man skall utreda vem som skall ha huvudansvaret för yrkesskadestatistiken och hur den bör utformas i framtiden. Däremot berörs inte själva yrkesskadebegreppet. Här är det absolut nödvändigt att snabbt få en utvidgning. Det finns en rad belastningssjukdomar som inte räknas som yrkessador förrän möjligen efter mycket lång tid när man redan är utsliten, om det ens görs då. Vi har också alla de nya faktorer som har kommit in i bilden, såsom stress och psykiska åkommor.

Jag skulle vilja ställa en fråga som jag antar att det måste bli någon från utskottet som besvarar: Ligger även en utvidgning av själva yrkesskadebegreppet i dessa utredningsdirektiv? Det är en mycket väsentlig fråga.

Den andra saken jag vill ta upp gäller utbildningen. Vi har i en motion i anledning av propositionen 22 om utbildningen av bl. a. företagsläkare och skyddsingenjörer understrukit angelägenheten av en breddad grundutbildning i arbetsmedicin, yrkeshygien och andra hithörande frågor vid befintliga undervisningsanstalter i stället för att som föreslagits i

propositionen förlägga så stor del av utbildningen vid arbetsmedicinska institutet.

Det finns i dag i vårt land ca 500 skyddsingenjörer av vilka ett 70-tal har någorlunda kvalificerad utbildning. Det innebär att endast några promille av landets arbetsplatser har tillgång till företagsanställd skyddsingenjör. Det står i dag helt klart att man måste prioritera de tekniska lösningarna såväl vid nybyggnad som vid ombyggnad och förbättringar av olika arbetsplatser.

Svenska teknologföreningen har föreslagit inrättandet av en särskild professur i arbetsmiljö, ett förslag som är högst berättigat och som vi tagit upp i motionen 750. Utskottet nöjer sig här med att hänvisa till den ökning av utbildningsresurserna som föreslås i propositionen 22. Vi anser att detta är otillräckligt och därigenom en felinriktning. Om det skall bli en snabb och avgörande förbättring, där arbetsmiljöfrågorna beaktas i all teknikerutbildning, så är det felaktigt att lägga tyngdpunkten på arbetsmedicinska institutets utbildning. Inrättandet av en särskild professur i arbetsmiljö skulle markera en bestämd inriktning från riksdagens sida att man nu vill ta itu med att ge arbetsmiljöfrågorna en verklig tyngd i teknikerutbildningen, och jag har mycket svårt att förstå varför utskottet avstyrker detta förslag. Avsikten kan endast vara, såvitt jag förstår, att man även i fortsättningen vill lägga tyngdpunkten kring arbetsmedicinska institutets verksamhet och de målsättningar detta institut i varje fall hittills har varit uppknutet i.

Vad är det då som styr utvecklingen inom arbetslivet? Ja, efterkrigsutvecklingen i vårt kapitalistiska Sverige har än mer markant än tidigare karakteriserats av att produktivets- och effektivitetstänkandet har fått en alltmer dominerande roll och i hög grad kommit att styra även fackföreningsrörelsens handlande. I dag framträder t. o. m. ledande representanter för SAF och klagar sin nöd över att storindustrierna är så otrivsamma och erbjuder så dåliga miljö- och arbetsförhållanden att man över huvud taget inte kan få svenska ungdomar att ta anställning i dem. Men vilka är det då som tagit upp de målsättningar som hindrar verkligt löntagarinflytande, bl. a. när det gäller arbetsmiljön? Ja, det är Svenska arbetsgivarföreningen. År 1965 publicerade SAF ett betänkande, där föreningen i klartext uttryckte sina målsättningar. De målsättningar som ställdes upp, som gäller och som allt inordnas under är följande.

Den första och huvudsakliga målsättningen är produktivitet och lönsamhet. Den andra målsättningen är arbetstillfredsställelse – under förutsättning att arbetstillfredsställelsen inte kolliderar med lönsamhetskravet. Den tredje målsättningen är intressebalans. Och innebörden i den intressebalansen är att den av kapitalägarna tillsatta bolagsledningen skall vara något slags allvis styrelse som över huvudet på de anställda samordnar olika intressen som finns i företaget och på företaget. Man räknar inte bara upp anställda och aktieägare, utan kunder, utlandsförbindelser, banker och fan och hans gamla mormor – hade jag tänkt säga, men det kanske man inte får säga i riksdagen. Genom att konstruera en dylik intressebalansteori lyckas man dölja det väsentliga, att det finns en balans som man måste ändra på – nämligen den obalans som för närvarande råder mellan kapitalägarna, å ena sidan, och dem som säljer

sin arbetskraft, å andra sidan. Om man vill komma till rätta med dessa problem är det lönearbetarnas makt och inflytande som man måste stärka på kapitalägarnas bekostnad.

Nu kan man naturligtvis säga att de målsättningar som SAF ställde upp 1965 inte var nya i och för sig och att de var styrande innan de formulerades. Tyvärr måste man ändå säga att de blivit ännu mer styrande sedan de formulerades öppet och fick en mer bestämd ideologisk förklädning.

I dag är det rätt intressant att i RIFO-gruppen för arbetsmiljöfrågor få höra att t. o. m. företrädare för Personaladministrativa rådet framträder som kritiker av att produktivitets- och effektivitetstänkandet blivit för dominerande och att det kritiklöst överförs även till andra sektorer än industrin, bl. a. till sjukvården, och för övrigt till hela den offentliga sektorn och börjat slå igenom och skapat problem också på tjänstemannasidan. När t. o. m. forskare inom Personaladministrativa rådet, som är tillkommet på SAF:s initiativ, kommit underfund med att SAF:s effektivitets- och lönsamhetstänkande råkar i konflikt med grundläggande mänskliga behov borde det vara tid även för Sveriges riksdag att börja tänka om.

Det var ganska intressant att tidigare under debatten höra en representant för moderata samlingspartiet säga att det endast är extrema vänstergrupper som talar om dålig arbetsmiljö. Han formulerade det så, att extrema vänstergrupper går ut och talar om att miljön knäcker de anställda. Ja, men det säger Svenska arbetsgivareföreningens egna experter att miljön gör. Och nog är man väl inom moderata samlingspartiet - i varje fall herr Ringaby, som tidigare var uppe i debatten - mer konungslig än konungen själv när man försöker framställa vänsterpartiet kommunisterna och andra vänstergrupper som extrema därför att de påstår samma sak som Svenska arbetsgivareföreningen själv för ut ganska öppet.

Vi har i våra motioner mycket klart markerat att lagstiftarna måste välja sida och att man måste stifta lagar som skyddar lönearbetarna mot den rovdrift som pågår.

Jag skall nöja mig med att understryka ytterligare en enda fråga. Vi har föreslagit att arbetarskyddstyrelsen bör ges bemyndigande att utfärda föreskrifter om högsta tillåtna hastighet vid löpande band och andra ensidigt upprepade arbetsprocesser. Dessutom har vi föreslagit lagstadgad rätt till tio minuters paus varje timme samt att bl. a. dessa två frågor överläts med förtur till arbetsmiljöutredningen.

Vi har i motionen 750 och vid andra tillfällen visat på den B-arbetsmarknad som i snabb takt ökar genom alla som slås ut. Det kan finnas anledning att upprepa några varningar. LO:s medicinske expert dr Erik Bolinder varnade för ungefär ett år sedan i tidskriften Fackföreningsrörelsen för att vi snart står inför risken att samhället är den största arbetsgivaren med ett snabbt växande antal som måste placeras på skyddade verkstäder. AMS:s utbyggnadsplaner i detta avseende är skrämmande. Docent Einar Helander påvisade vid en konferens förra året att 800 000 människor löper risk att ställas utanför arbetslivet medan de är i arbetsför ålder. Det är inte längre någon isolerad grupp av

”handikappade” som slås ut ur arbetslivet. Majoriteten av lönearbetarna – och det gäller inte bara industriarbetarna – löper denna risk.

Allt fler lönearbetare ställer sig nu frågan: Hur länge är jag lönsam? Tidigare dominerade kapitalisternas krav på företagsekonomisk lönsamhet debatten. I kapitalismens förfallsperiod börjar det överskuggas av den människofientliga frågeställningen: Hur länge är jag och andra lönearbetare lönsamma?

Det är alldeles uppenbart att utvecklingen från arbetarrörelsens sida måste mötas med nya metoder och krav. Utvecklingen hittills har karakteriserats av defensiva åtgärder, som sätts in när skadorna inträffat och för att tillförsäkra de utslagna en anständig försörjning.

Jag är medveten om att på riksdagens bord lags en proposition om lagstiftning för att förbättra villkoren för den äldre arbetskraften. Det är ett framsteg, och det är gott och väl. Vi får diskutera innebörden av det senare.

Men: detta hindrar ju inte förslitningen. Det bringar inte ned hastigheten vid de löpande banden och andra inrutade och pressande arbeten. Vi har under efterkrigstiden haft den utvecklingen att lönearbetarna till en viss del accepterat effektivitets- och lönsamhetskrav som framträdande mål. Nu kommer fler och fler underfund med att det måste sättas stopp för uppressningen av tempot.

Det kan vara intressant att titta litet på vad som hände under Volvostrejken. Där ställde arbetarna två huvudkrav. Det ena var 1:50 mer i timmen och det andra var: ned med hastigheten på löpande bandet! Man lyckades få igenom sitt krav på 1:50 mer i timmen och en del förbättringar när det gäller avbytare och sådant, men man fick inte igenom kravet om sänkt hastighet på bandet. Detta krav kommer dock igen, och det är inte någon specifikt svensk företeelse att arbetarna går till storms just mot den här ökningen av arbetsintensiteten och kräver att den skall bringas ned. Det är ett framträdande drag i strejkrörelserna i hela den kapitalistiska världen.

Man kommer inte att finna sig i det här i fortsättningen. En intressant lärdom av de aktioner som sker på arbetsplatserna är också att det nu är de yngre arbetarna som går i spetsen. Det finns i dag en ny medvetenhet. De ser alltså redan i unga år att effektivitets- och lönsamhetskraven är ohållbara som främsta målsättning. Man måste ställa upp andra mål och framför allt se till pressa ned arbetsintensiteten för att skydda dem som står i produktionen.

Det räcker inte längre med defensiva åtgärder och materiell stimulans. Utvecklingen måste mötas genom att också mera kvalitativa krav ställs på dagordningen.

Varje diskussion om de anställdas inflytande är och förblir meningslös, om man inte tar upp det som en maktfråga. Det skulle vara frestande att ta upp frågan ytterligare, men det blir väl tillfälle att återkomma till den när vi skall diskutera vår klasslagstiftning, paragraf 32 och annat, och jag skall inte här vid denna sena kvällstimme trötta kammarens ledamöter med det.

Vad jag velat särskilt understryka här är det förslag vi ställt om befogenheter för arbetarskyddsstyrelsen att utfärda anvisningar om

högsta tillåtna hastighet vid löpande band och andra repetitiva arbetsprocesser och vårt förslag om lagstiftning om 10 minuters paus varje hel timme.

Nr 72

Onsdagen den
28 april 1971

Arbetsmiljön

Herr KARLSSON i Huskvarna (s):

Herr talman! Arbetsmiljöfrågorna har kommit i förgrunden på ett alldeles speciellt sätt under den senaste tiden. De spelade en betydande roll under valrörelsen 1970, och det program som socialdemokratin gick till val på i dessa frågor håller partiet på att förverkliga. Jag vill i detta sammanhang erinra om socialdemokratins initiativ till en fondbildning för att förstärka arbetarskyddet, ett förslag som vi antagit här i kväll. Dessutom erinrar jag om den proposition som skall behandlas om några veckor och som gäller förbättrad företagshälsovård.

Det är en starkt markerad vilja från regeringen och regeringspartiet att ge just dessa frågor prioritet. Jag vill därvid säga att det är fullt i sin ordning att vi nu är beredda till att ta ett krafttag för att förbättra arbetsmiljön. Längre nog – alltför länge kanske man kan säga – har arbetare tvingats att vistas i hälsovådliga lokaler och i en hälsofarlig miljö. Redovisningar från bl. a. Örebro län, av vilka framgår att man kunnat upptäcka lungcancer i högre grad hos dem som arbetat i gruvorna än hos personer som arbetat på andra ställen, är ett bevis för att vi här har ett stort problem. En förbättrad forskning är nödvändig liksom ökade insatser för att skapa en gynnsammare miljö. Vi har inte råd med att låta många svenska arbetare bli pensionärer i förtid eller låta dem dö en för tidig död beroende på grundläggande fel i vår arbetsmiljö.

Herr talman! Jag har velat kraftigt understryka de här synpunkterna därför att detta är en av de viktigaste uppgifter vi har att klara på det politiska fältet under de närmaste åren. Men vi skall hålla i minnet att en ändring av förhållandena på arbetsplatserna inte sker på en enda gång. Det är fråga om en lång och besvärlig procedur. Det är en kostsam och svår sak att hantera. Men problemen måste lösas. Vem skall klara dem, om inte vi i Sverige, där vi har världens starkaste fackföreningsrörelse och ett regeringsparti som är besjälade av stark vilja att söka lösa dessa frågor?

Socialutskottet har haft att handlägga fem motioner som berör arbetsmiljön. Dessa motioner är av skiftande slag, men de har det gemensamt att de innehåller tankegångar som syftar till förbättring av de rådande förhållandena. I något fall ställer jag mig dock tvivlande till att motionerna innehåller någon lösning. I ett speciellt fall kan man tala om en direkt meningslös motion och en meningslös reservation. Det gäller folkpartimotionen om tilläggsdirektiv till arbetsmiljöutredningen och förslaget att denna utredning skulle bli parlamentariskt sammansatt. Man vill dessutom ha en effektivisering av yrkesskadestatistiken – alltid något förnuftigt! – samt förslag om åtgärder för att stimulera industrin att förbättra arbetsmiljön.

Vad beträffar frågan om att arbetsmiljöutredningen bör erhålla en parlamentarisk sammansättning så anförs i reservationen att det är angeläget att utredningen har en så bred förankring hos riksdagspartierna som möjligt. "Häri genom främjas", säger reservanterna, "en snabb och effektiv lösning av de betydelsefulla frågor som utredningen har att

pröva". Jag undrar vad reservanterna egentligen har tänkt på när de skrivit den reservationen. Det kan omöjligt bli en snabbare behandling genom att man utökar utredningen – som har sju ledamöter och åtta experter – med låt oss säga fem parlamentariker. Det kan, såvitt jag förstår, bara leda till att utredningen kommer att ta längre tid. Så det slags effektivisering som folkpartiet vill åstadkomma tror jag innebär att utredningen blir betydligt mindre effektiv.

Det är förresten ganska belysande för hela debatten att de som har skrivit under reservationerna – såväl på den borgerliga som på den kommunistiska sidan – inte uppträder här i talarstolen, utan det är andra som företräder reservanternas synpunkter. Jag tycker att det är belysande för hur man egentligen ser på den här frågan.

Men låt mig komma tillbaka till den parlamentariska utredningen ett slag. Det kan vara intressant att titta på vilka människor som sitter i utredningen. Det är, såvitt jag förstår, landets främsta expertis på området. Rättschefen Gunnar Danielson i socialdepartementet är ordförande, och vidare ingår i utredningen metallarbetaren Sivert Andersson från LO-sidan, förbundsjuristen Kerstin Gustafsson från Industritjänstemannaförbundet, ombudsman Leif Kjellstrand från LO, två direktörer från Arbetsgivareföreningen och generaldirektör Otto Westling. Därutöver finns det en rad experter. Om man satte dit folkpartister, moderater och centerpartister och förstärkte utredningen med ett par socialdemokrater, är det då någon som tror att utredningen skulle bli fortare färdig eller arbeta mera effektivt? Jag vill verkligen ha besked från reservanterna om de menar allvar med vad de har skrivit under på den punkten.

Jag tycker att man inte skall ha någon övertro på parlamentarikers möjligheter i en så speciell fråga som det här rör sig om, nämligen arbetsmiljön. Ytterst få av riksdagens ledamöter torde vara mera kompetenta än de personer som ingår i utredningen. Jag tycker det kan vara skäl att erinra om detta. Det är så populärt att säga att det skall vara parlamentariska utredningar, men skall det vara parlamentariker i en utredning skall det också vara någon vettig mening med att de placeras där.

I den andra reservationen från den borgerliga sidan vill man ha en ekonomisk stimulans till industrin för att förbättra arbetsmiljön i likhet med vad som skett på föroreningsområdet, och dessutom vill man att investeringsfonderna skall kunna användas till investeringar på miljöskyddsområdet. Utskottet understryker att arbetarskyddsfonden, som riksdagen nyligen har beslutat om, och de möjligheter till ökad forskning, utbildning och upplysning som denna medför är just den väg man kan gå för att lösa det här problemet.

Jag vill också understryka att utredningen är oförhindrad att ta upp även andra frågor än de direktiven innehåller, och därför kan det inte behövas några tilläggsdirektiv från riksdagens sida för att lösa stimulansfrågorna.

Det borde föresten ligga i företagarnas eget intresse att själva göra något för att förbättra arbetsmiljön. En god miljö ger ju dem en ökad chans att få en bra personal, och det är något som både företagare och reservanter bör tänka på. Redan med den nuvarande lagstiftningen

beträffande investeringsfondernas användning är det, såvitt jag förstår, ingenting som hindrar att företagen använder sig av dessa för att förbättra arbetsmiljön. De får gärna bygga nya industrier, det är bl. a. det investeringsfonderna användes till. De kan förbättra de gamla lokalerna, även till detta har de möjlighet att använda investeringsfonderna. Det som reservanterna har skrivit om är att slå in öppna dörrar.

Därmed har jag egentligen besvarat innehålllet i de borgerliga reservationerna och kan kanske säga några ord till herr Norrby i Åkersberga, som höll en föreläsning och talade om att folkpartiet skulle vara den stora garanten för ett mänskligare samhälle osv. Ja, uppriktigt sagt, herr Norrby, skulle folkpartiet varit garanten för ett mänskligare samhälle, är jag rädd för att vi inte hade kommit så långt på den vägen. Herr Norrbys tal var som taget ur en valfolder, och det lät väldigt bra, men när man undersöker vad som döljer sig bakom ytan var det sannerligen inte mycket av substantiellt innehåll som fanns i det.

Jag skulle vilja säga till herr Norrby att om vi inte hade haft fackföreningsrörelsen som en effektiv pådrivare på den här fronten, hade vi sannerligen inte varit där vi är; skulle vi haft folkpartiet som pådrivare och man där skulle ha suttit i regeringsställning och haft möjlighet att betyda någonting för utvecklingen, ja, då tror jag att Sverige hade varit ett u-land på det här fältet.

Socialdemokraterna har småsnålt slagit vakt om sin maktställning, sade herr Norrby, därmed talande om att vi inte vill ha en parlamentarisk utredning. Jag måste ställa frågan till herr Norrby: Är det någon som tror att den utredning som finns på det här speciella området skulle kunna bli bättre om man tog in exempelvis herrar Norrby och Hamrin som experter på detta område inom folkpartiet? Jag tror det i varje fall inte.

Herr Norrby talade mycket om ljus, och jag vill bara säga att hans anförande i varje fall inte spred så mycket ljus kring vad folkpartiet egentligen vill i det här avseendet.

Vidare vill jag säga några ord om fru Marklunds reservation, som sedermera utvecklats av herrar Hagberg och Engström. Jag vill gärna säga att reservationen innehåller en del av värde, men de frågor som reservationen tar upp är de som ligger under arbetsmiljöutredningens direktiv. Ett citat ur utredningens direktiv bevisar detta. Där står:

”En väsentlig uppgift för utredningen blir att uppmärksamma yrkesfaror – ofta av helt ny typ – som hänger samman med den tekniska och strukturella utvecklingen på senare tid. Som exempel på sådana faror kan nämnas förgiftningsrisker på grund av olika slag av luftföroreningar, risker för hörselskador till följd av ökande bullernivå hos maskiner och anläggningar samt risker för den psykiska hälsan på grund av alltmer specialiserade och mekaniserade arbetsprocesser.”

Eftersom fru Marklund i sin reservation nämner skyddsombudens ställning vill jag hänvisa till den passus i direktiven där det heter:

”Skyddsombudens ställning bör särskilt beaktas och deras handlingsmöjligheter förstärkas. En ökad insats i arbetarskyddet av dem som deltar i det praktiska arbetet bör medverka till önskade resultat av arbetarskyddsverksamheten.” Och ytterligare en mening: ”De anställdas möjligheter att öva inflytande på utformningen av arbetsmiljön bör ägnas stor uppmärksamhet.”

Det finns flera värdefulla stycken att citera, men jag nöjer mig med detta för att klargöra att socialministern mycket starkt har understrukt vikten av att något skall ske, och att det skall ske snart på detta fält. Ett bifall till fru Marklunds reservation skulle inte innebära någon snabbare eller bättre lösning av de frågor som det här gäller.

Frågorna om arbetarskyddsstyrelsen och arbetsmedicinska institutet tas också upp i fru Marklunds reservation. Även beträffande dessa frågor finns klara direktiv för utredningen. Reservanten vill också ha en professur i ämnet arbetsmiljö, och herr Engström utvecklade den frågan. Den får väl tas upp till behandling i vanlig ordning när utredningen är klar och sedan det angivits hur utbildningsfrågorna bör lösas. Reservanten vill att utredningen skall lägga fram förslag om professurens närmare innehåll och placering. Nog måste väl det vara riktigare att man först låter utredningen syssla med utbildningsfrågorna och sedan av utredningens resultat drar de slutsatser som är nödvändiga. Sådan brukar ordningen vara i vår parlamentariska församling. Det är med förlov sagt en något ovanlig lösning som presenteras av reservanten; den är så ovanlig att den bör avslås.

Herr Hagberg hade ett resonemang om en hel del faror på yrkeslivets område. Jag vill gärna understryka att vad han sade naturligtvis är riktigt i många avseenden. Men jag vill också säga till herr Engström att regeringen och socialdemokratin ingalunda har underlåtit att ge arbetsgivarna anledning att se om denna verksamhet. Genom tillkomsten av den arbetarskyddsfond som vi nyligen har fattat beslut om och genom de direktiv som arbetsmiljöutredningen har fått finns det mycket klart dokumenterat att vi verkligen vill att någonting skall ske.

Sedan vill jag också påpeka för herr Hagberg att arbetsmiljöutredningen bl. a. skall behandla frågorna om skyddsombuden och skyddsinspektörerna. Herr Hagberg får lugna sig tills utredningen är klar; då får han besked om hur den ser på detta problem.

Både herr Hagberg och herr Engström hade en utläggning om det kapitalistiska systemet och dess avarter. Det finns ingen rimlig anledning för mig att försvara dessa avarter, men jag kanske kan få rikta en motfråga till herrarna: Hur är det i de s. k. socialistiska länderna? Förslits inte människorna där? Hur är det med deras arbetsmiljö? Har man skapat bättre möjligheter där än man har gjort i Sverige? Det är frågor som det finns anledning för mig att ställa till herrarna.

På herr Engströms fråga om det ligger i utredningsuppdraget att även ta upp yrkesskadorna vill jag svara att eftersom utredningen har möjlighet att ta upp praktiskt taget varje fråga på detta fält till bedömning kan man säga att den frågan ligger inom ramen för dess arbete.

Herr Engström sade att Sveriges riksdag bör tänka om. Det tycker jag inte alls att den bör göra. Sveriges riksdag skall i dag handlägga de frågor som vi har till avgörande, och då kan utgången bara bli att riksdagen bifaller de förslag som socialutskottet har lagt fram med anledning av de motioner som föreligger från både borgerligt och kommunistiskt håll. Det finns också en socialdemokratisk motion, och eftersom motionären här utvecklat sina synpunkter vill jag bara säga att även de frågor som tas upp i den motionen behandlas i utredningen.

När vi nu har fått en utredning och den har så positiva direktiv som det här är fråga om kan jag inte komma till någon annan slutsats än att det riktiga är att riksdagen godkänner det förslag som socialutskottet har lagt fram.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NORRBY i Akersberga (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill på nytt betona vad jag sade i mitt anförande nyss: I stort sett är vi överens i arbetsmiljöfrågorna. Det är inga skarpa skiljelinjer här.

Jag tycker det är litet anmärkningsvärt när utskottets ordförande ger sig till att här nedvärdera kammarens ledamöters förmåga att arbeta i statliga utredningar. Politik är ingenting för experter, herr Karlsson i Huskvarna, det är någonting för lekmän, och det är arbetsmiljöpolitiken som utredningen kan tillföras genom en parlamentarisk förankring. Det här är en litet för viktig fråga för att överlåtas bara åt experter.

Utskottsordföranden raljerar om att folkpartiet här inte kommer med några konkreta förslag. Ja, det var därför att jag inte ville ta kammarens tid i anspråk så här sent på dygnet som jag inte gick in på den rad av konkreta uppslag som finns i vår motion. Dessutom finns vårt samlade program för arbetets villkor i vidsträckt bemärkelse redovisat i en rad motioner vid årets riksdag. Vi har nu att behandla enbart en.

När det sedan gäller utredningsdirektiven och utskottets uppfattning om dem är det alldeles klart att herr Karlsson i Huskvarna har valt att den ena stunden stå på det ena benet och den andra stunden på det andra. I utskottsbetänkandet finns det två motstridiga uppfattningar om i vilken mån utredningen kan utvidga sitt arbete. Det är också intressant att lyssna till herr Nilssons i Växjö försök att sätta sig på två stolar. Tydligt har det kommanderats rättning i ledet här. Men det är bara att läsa innantill i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 17, s. 24 och 25: "Inte heller anser utskottet sig kunna tillstyrka förslaget att arbetarskyddsavgiften skall kunna användas till direkta skyddsinsatser på enskilda arbetsplatser." Det betyder att riksdagen nyss har sagt ifrån att vi kan inte göra som utskottets ordförande och herr Nilsson i Växjö tror att vi kan göra.

Det är alltså, herr talman, befogat att stödja reservationen 2, som föreslår riksdagen att besluta om åtgärder för att stimulera näringslivet att förbättra arbetsmiljön.

Herr ENGSTRÖM (vpk) kort genmäle:

Herr talman! För att börja med frågan om yrkesskadebegreppet: När jag frågade om huruvida en utvidgning av yrkesskadebegreppet låg i utredningsdirektiven gjorde jag det utifrån vad som står i utskottets betänkande, nämligen att det är en sakkunnig som utreder detta. Det framgår inte alls av vad som är redovisat i betänkandet om direktiven att själva yrkesskadebegreppets utvidgning skulle tas upp i det här sammanhanget.

Vad beträffar den andra utredningen, arbetsmiljöutredningen, är det en något underlig inkonsekvens som herr Karlsson gör sig skyldig till när

han tar upp frågan om en professur i arbetsmiljö. Utskottet har ju avstyrkt inrättandet av en sådan. Vi har i vår reservation föreslagit att man skall tillstyrka detta men att arbetsmiljöutredningen skall framlägga närmare förslag i frågan senare.

Sedan vill jag bara för egen del – Lars-Ove Hagberg får väl ta det övriga – ta upp den motfråga som herr Karlsson i Huskvarna ställde och som är mycket intressant: Hur är det i de socialistiska länderna? Jag använde en mycket stor del av min tid för att tala om bl. a. just detta med löpande band och den höga arbetsintensiteten. Nu är det väl så att man också i socialistiska länder erkänner att frågan om höjning av arbetsproduktiviteten naturligtvis har samband med arbetsintensiteten. Men man har ju en annan utgångspunkt. Där är man icke beredd att driva arbetsintensiteten så högt att den hindrar en allsidig utveckling av människorna. Man har i dessa länder – i varje fall såvitt jag känner till – genomfört en mycket omfattande lagstiftning som ger fackföreningarna möjligheter att ingripa och stoppa arbetsprocesser om arbetsintensiteten går över vad som är föreskrivet.

Eftersom det tydligen finns litet tid kvar, kan jag som ett apropå till den debatt vi hade tidigare om det fackliga institutet peka på att det också är en erfarenhet som vi har tagit från socialistiska länder. T. o. m. i länder där arbetarna själva äger produktionsmedlen anser man sig behöva fackliga maktbefogenheter gentemot dem som leder och driver företaget – mot direktörer, avdelningschefer och liknande. Jag tror alltså att vi har mycket positivt att hämta från de socialistiska länderna när det gäller dessa frågor.

Till sist bara några ord om takten i utredningsarbetet. Det skulle vara mycket intressant att få ett besked om när arbetsmiljöutredningen skall lägga fram ett resultat. I utskottsbetänkandet står ju att det är tidskrävande uppgifter och att det förutsätts att man skall komma fram till ett samlat förslag. Skall man hålla på och mjölka på det viset, lär det dröja väldigt länge. Det finns mycket starka motiv för att man med förtur skall ta de frågor som vi har föreslagit i vår reservation.

Herr HAGBERG (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Utskottets talesman sade att om man stödde reservationen 3 skulle det inte bli något snabbare resultat, och han sade att jag får lugna mig i fråga om skyddsombudens roll. Det är just det som inte arbetsplatsernas folk vill göra – de vill inte lugna sig med en utredning när det eventuellt skall bli en partsöverenskommelse som kanske uttunnar alla idéer som har kommit fram. Det är ett allvarligt rykte som cirkulerar, att arbetsmiljöutredningens arbete försämras på det sättet att man skall komma överens parterna emellan. Det har man inte gjort på arbetsplatsen. Hur skall man komma överens i en utredning?

Sedan säger man inte heller vad ett skyddsombud skall ha för roll. Vi säger rakt ut att han skall ha vetorätt, och en vetorätt kan man i dag genomföra. Det skulle få avsevärda konsekvenser för lönearbetaren. Han skulle kunna sätta makt bakom sina krav. I dag får han i stort sett krypa undan för lönsamhetsaspekter och sätta sin hälsa på spel. Detta är någonting som jag tycker är viktigt och som borde föranleda en

snabbutredning, vilket jag anser att utskottet skulle ha tänkt på.

Nr 72

Onsdagen den
28 april 1971

Arbetsmiljön

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Politik är ingenting för lekmän, säger herr Norrby i Åkersberga. Vi måste ha in parlamentariker i en utredning av det här slaget för att det skall bli någon fart på den.

Jag vill inte alls undervärdera de parlamentariska ledamöterna i utredningar. Men jag vill betona för herr Norrby att det är litet skillnad mellan att sätta sig i en utredning om direkta politiska ting och sätta sig ned för att penetrera sakuppgifter, som det ändå måste bli i en sådan här utredning om arbetsmiljön. Här har jag pekat på att vi har några bland landets främsta experter i denna utredning. Då frågar jag än en gång: Vad är det som skulle inträffa och som skulle göra utredningen snabbare och effektivare om vi satte in exempelvis folkpartistiska riksdagsmän i utredningen? Den frågan vill jag ha svar på. Erfarenheten från sådana utredningar visar att det sannerligen inte skulle ge ett bättre eller snabbare resultat.

Vi har sju ledamöter plus åtta experter i utredningen, dvs. femton man. Tror verkligen herr Norrby i Åkersberga att om man utökar den med ytterligare fem skulle det gå så mycket snabbare att utreda frågan? Jag tror att bara den omständigheten att man tar upp denna sak bör vara tillräcklig för att bevisa att det inte kan vara den rätta vägen att gå i det här fallet.

Sedan är det ju intressant att höra att en folkpartist säger att andra sätter sig på två olika stolar, eller hur orden nu föll. Folkpartiet är ju det parti som mer än andra valt att alltid ha dubbla uppfattningar för att klara sig i alla livets situationer. Jag tycker inte alls att utskottet sitter på två stolar – jag står på två ben i varje fall – utan att vi klart har redovisat vad vi verkligen menar med förslaget. Om det inte kan tillfredsställa motionärer och reservanter är en sak, men i sakens intresse ber jag i så fall herrarna tala om: Vad är det då som brister från utskottets sida?

Herr Engström talar återigen om den här arbetsprofessuren. Ja, jag säger på nytt: Här vill ni att man skall ordna en professur först och ge direktiv för arbetet efteråt. Det kan ju inte vara rätta vägen, utan låt arbetsmiljöutredningen klara det hela. Sedan får vi se hur det blir med den professur som det kan röra sig om och vilka uppgifter den kan ha. Jag betvivlar inte alls att det kan vara angeläget med en professur, men då får ni i det här fallet liksom i så många andra gå den vanliga vägen: först utredning och sedan får det bli beslut.

Herr NORRBY i Åkersberga (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall ordagrant upprepa vad jag sade tidigare om de två benen som utskottet inte kan välja vilket man skall stå på.

Först säger man: "Enligt utskottets mening är det av vikt att utredningen i princip inte vidgas till att avse uppgifter som går utanför den i de ursprungliga direktiven givna ramen." Strax därefter säger man: "Med beaktande av att utredningen är oförhindrad att ta upp även andra frågor än sådana som särskilt nämns i direktiven finns det inte heller anledning – – ." Det är två helt motstridiga uppfattningar som finns i

utskottsbetänkandet – det kan inte bortresoneras.

Sedan kostade herr Karlsson i Huskvarna på sig ett direkt felicitat. Han påstod att jag hade sagt att politik är ingenting för lekmän. Jag sade precis tvärtom: Politik är ingenting för experter, inte ens i arbetsmiljöfrågor. Politik är någonting för lekmän, och arbetsmiljöpolitik drivs inte av experter utan av politiker. Det är politiker som skall styra utvecklingen i det här landet, även i viktiga utredningar. Det är därför vi hävdar kravet på parlamentarisk representation.

Och varför hävdar vi då kravet på parlamentarisk representation för att få en snabbare och effektivare lösning – inte utredningsbetänkanden utan lösningar? Jo, helt enkelt därför att vi anser, till skillnad från herr Karlsson i Huskvarna, att riksdagsledamöterna har en kompetens i de här frågorna som är minst likvärdig med experternas, en kompetens inom den politiska delen av arbetsmiljöfältet.

Jag tycker att herr Karlssons i Huskvarna uttalande att riksdagsledamöterna har lägre kompetens än expertisen är ganska förnedrande för kammaren. Och det är helt klart att de här viktiga frågorna måste vi lösa med en bred politisk förankring. Frågorna är för viktiga – både för de enskilda människorna, för samhälls ekonomin och för företagsekonomin – för att man skall överlåta dem åt experter. Här är det fråga om hur vi skall fördela den icke-materiella standardhöjningen på olika delområden inom arbetsmiljöfältet. Politikernas uppgift är att styra och leda utvecklingen i det här landet. Det gör man även i utredningar. Det är ur demokratisk synvinkel otillfredsställande att ständigt sätta oppositionen utanför dessa utredningar, när man inte ger oppositionen motsvarande egna utredningsresurser.

Det är på den här punkten som på så många andra: Vi kommer igen med kravet på parlamentarisk representation. Det tycker vi är ett berättigat krav och ett krav som stärker demokratins praktiska funktion. Vi hävdar det i de viktiga arbetsmiljöpolitiska frågorna.

Herr ENGSTRÖM (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag har mycket utförligt i ett långt anförande från talarstolen redogjort för motiven för en professur i arbetsmiljö, där vi för vår del vill ge hela grundutbildningen en helt annan inriktning. Vi vill inte välja arbetsmedicinska institutet som huvudinriktning, utan det skall vara en ordentlig grundutbildning i yrkesmedicin och andra hithörande frågor vid de ordinarie undervisningsanstalterna. Vi har ju t. ex. flera tekniska högskolor. Det må vara motiv nog för att fatta ett principbeslut om att inrätta en sådan professur. Detta har emellertid utskottet avstyrkt och hänvisar till propositionen, som har denna inriktning att arbetsmedicinska institutets utbildning skall vara huvudfrågan. Vi har alltså där en helt annan inriktning. Vi föreslår i vår reservation att arbetsmiljöutredningen skall framlägga förslag om placering och närmare innehåll i professuren, men inriktningen är helt klar.

Vidare konstaterar jag, att trots att både Lars-Ove Hagberg och jag har frågat när man kan förvänta några resultat av arbetsmiljöutredningen går det tydligen inte att få något svar. Det är mycket intressant att höra att vi har världens starkaste fackföreningsrörelse och att vi har en regering som

är besjälad av en vilja att lösa problem osv., men människor vill veta när problemen skall lösas. Och att de inte löses enbart med en ändring i yrkesskadeförsäkringen och med de 20 miljoner kronorna till den fond som det här gäller är helt klart.

Herr Karlsson i Huskvarna har en partiledare som anser att politik är att vilja, och det skulle ju vara tacksamt att då få reda på vad socialdemokraterna vill med arbetsmiljöutredningen. Vill man komma fram till några preciserade förslag i rimlig tid?

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Engström får lugna sig. En utredning är tillsatt. Den har klara direktiv att arbeta efter. När den kan presentera sitt betänkande vet vi inte. Och vad resultatet blir kan vi inte heller säga någonting om i dag. En utredning är alltid förutsättningslös. Men utredningen har klara direktiv för hur frågorna skall lösas.

Det är riktigt, herr Engström, att vi har en partiledare som säger att politik är att vilja, och jag kan försäkra att socialdemokratins vilja i detta fall är att skapa betydligt förbättrade villkor för arbetsmiljön och de anställda än vad fallet är i dag.

Jag vet inte om herr Engström är nöjd med det svaret, men jag kan försäkra att från vårt håll finns det inte den ringaste anledning att inte vilja göra någonting. Vi har tvärtom varit pådrivande i denna fråga, och vi kommer att se till att resultatet blir gott för dem det gäller. Men jag kan inte på dagen ange när utredningen kommer att vara klar. Herr Engström får gå till utredningen och dess ledning för att få den frågan besvarad.

Sedan vill jag knyta an till de rykten som herr Hagberg talade om. Jag har där bara en sak att säga till herr Hagberg: Tro inte på rykten! De brukar sällan tala sant. Vänta i stället på resultatet av den utredning som pågår.

Vidare talade både herr Engström och herr Hagberg som om man skulle kunna utreda denna fråga på en vecka. De vill se resultat. Ja, det vill vi också. Vi är vana vid att utredningar arbetar snabbt, men denna utredning har stora problem att arbeta med, och det går inte att lösa dem på en vecka.

Vad sedan de länder angår som herr Engström tidigare nämnde vill jag säga att där har man naturligtvis inga utredningar, utan där är det någon hög potentat som bestämmer hur det skall bli. Men inte har arbetarskyddsfrågorna behandlats så särskilt väl i de länderna heller!

Så några ord till herr Norrby. Jag beklagar att jag vände på vad herr Norrby sade. Men meningen var i alla fall densamma. När vi nu har en utredning med landets främsta expertis i dessa hänseenden, så har jag frågat, och jag vill ha svar på den frågan, herr Norrby: På vilket sätt skulle man kunna lösa denna fråga bättre om man plockade in folkpartistiska riksdagsmän i utredningen? Jag har inte uttalat mig negativt om parlamentariker som utredare, men jag har sagt att just i denna utredning där det gäller så speciella frågor löser man sannerligen inte problemen bättre bara därför att man råkat bli vald till riksdagsman för vilket parti det vara må. Här har vi landets samlade expertis, och kom inte och säg att oppositionen inte finns med där, även om det inta är några politiker med.

Där finns ju direktörer från Arbetsgivareföreningen, och de brukar i varje fall tillhöra om inte moderaterna så dock folkpartiet, så nog har ni fått in representanter, om än bakvägen, i den utredningen. Så helt avklädda är ni inte från inflytande.

När utredningen är klar skall vi ta ställning till saken, och då gäller det för politikerna att driva på. Jag är inte så säker på att herr Norrby i Åkersberga och hans parti kommer att hänga med då.

Herr HAGBERG (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag befarar verkligen att ryktena är sanna, tyvärr måste jag säga. Jag tycker därför att utskottet skall ta mera allvarligt på dem. Om man skulle träffa en partsöverenskommelse skulle det innebära att man fick ett utslätat förslag, och då skulle såvitt jag förstår skyddsombudens starkare ställning bli tillintetgjord.

Man kan kanske inte begära att utredningen skall vara klar i dag eller nästa vecka, men man kanske kan begära att få veta vilket år i varje fall.

Herr HAMRIN (fp):

Herr talman! Det var ett minst sagt egendomligt första anförande som herr Karlsson i Huskvarna höll. Han inledde därmed den ganska egendomliga debatteknik som han sedan har följt. Det började med ett inledningsavsnitt som jag utan vidare skall instämma i. Det gällde betydelsen av att dessa frågor löses så snabbt som möjligt och i så stor sämja som möjligt, förmodar jag att han menade också. Det fortsatte med en höjning av rösten – då han kom in på folkpartiets insatser i utskott och utredningar – som erinrade om det kända kneppet: Höj rösten; argumenten är svaga. Han slutade med att ge uttryck åt en relativt välvillig inställning till övriga motionärer och reservanten från vpk. Jag vet inte riktigt av vilken anledning herr Karlsson i Huskvarna lägger upp en debatt på det sättet. Någon anledning måste det väl finnas.

Det är enbart en fråga jag tänker ta upp – det var tydligen den som ställde till mest förtret för herr Karlsson i Huskvarna – och det är den önskan om representation i arbetsmiljöutredningen, och för övrigt också i alla andra viktigare utredningar, som folkpartiet framfört i olika sammanhang. Jag begär inte att herr Karlsson i Huskvarna för våra blå ögons skull, för folkpartiets skull, skall inse att det föreligger ett visst och stort intresse för oppositionen att kunna spela med i utredningsarbetet på något så när lika villkor som regeringspartiet. Jag begär inte att herr Karlsson i Huskvarna skall inse detta. Men jag tycker ändå att herr Karlsson i Huskvarna skulle inse vilket parlamentariskt läge vi för närvarande har. Det står nämligen inte i reservationen att kommittéarbetet skulle bli så mycket snabbare genomfört om man satte in parlamentariker. Jag tror för min del inte att några parlamentariker skulle försena utredningsarbetet så förfärligt mycket. Jag vet inte vad herr Karlsson i Huskvarna har för erfarenheter från de utredningar han deltagit i, men min egen uppfattning är den att parlamentarikerna sannerligen inte försenar några utredningar. Men vad som sägs i reservationen – även herr Karlsson i Huskvarna borde inse att detta skulle vara av ett visst värde – är: ”Härigenom främjas en snabb och effektiv lösning av de betydelsefulla

frågor som utredningen har att pröva." En lösning av frågorna innebär inte bara att kommittéarbetet förs i hamn. Det innebär också att en regeringsproposition framläggs och antas av riksdagen. Jag påminner än en gång om det parlamentariska läget. Det kan tänkas att oppositionens deltagande i utredningen skulle bespara regeringen att behöva kila omkring och undersöka var stödet för ett genomförande av propositionen skall kunna vinnas. Det kan tänkas att den frågan kan lösas smidigare om oppositionen är representerad i utredningen.

Herr talman! Det var den frågan jag hade anledning att yttra mig om.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Hamrin påstod att jag höjde rösten, och han tyckte att mitt inlägg i debatten var något egendomligt. Det får i så fall ses mot bakgrunden att de som uppträdde i debattens början inte var reservanterna i utskottet, utan man skickade fram helt andra personer. Det tyckte jag var ganska egendomligt för en kammardebatt.

I slutet av sitt inlägg tog herr Hamrin upp frågan, var regeringen skulle kunna finna stöd för att få ett förslag i denna fråga genomfört. Om jag rätt uppfattade framför allt de utläggningar som gjordes av herr Norrby i Åkersberga, vilken ju varit folkpartiets talesman, sade han att han vill så förfärligt mycket. Även om jag personligen är tveksam på den punkten, undrar jag vad som i så fall fattas för att vi skall få folkpartiets stöd.

Sedan säger herr Hamrin att det med hänsyn till det parlamentariska läget skulle vara lämpligt att sätta in parlamentariker i denna utredning. Men, herr Hamrin, det har ju inte ett dugg med det parlamentariska läget att göra. Det finns inte heller några socialdemokratiska parlamentariker i utredningen, utan det är ju en expertutredning.

Får jag i detta sammanhang säga en annan sak till herr Hamrin. Ni gnäller för att ni inte får vara med i en parlamentarisk utredning i denna fråga. Men Sverige är unikt i det avseendet att vi har oppositionsfolk med i praktiskt taget varje utredning. Jag tycker att herr Hamrin bör tänka över den saken litet i stället för att beklaga sig över den situation vi har i detta fall. Denna utredning består inte av parlamentariker utan av experter, och för min del föredrar jag i detta fall att det i utredningen sitter folk som kan frågorna.

Någon sade att det väl inte skulle förlänga arbetet, om utredningen utökades med några parlamentariker. Men låt oss säga att vi plockar in fem parlamentariker i utredningen. Dessa skall då först läras upp och sättas in i utredningens arbete. Det tar också tid!

Jag har ingenting emot parlamentariker i utredningar, men parlamentarikerna skall användas på bästa sätt och där de hör hemma.

Herr Hagberg talade om rykten om partsöverenskommelser. Jag vill erinra herr Hagberg om att arbetsmiljöutredningen har klara direktiv om vilka frågor den skall handlägga. Det har inte ett dugg med partsöverenskommelser att göra. Utredningen skall arbeta sakligt efter sina direktiv.

Slutligen bara ett par ord till herr Engström, som jag tidigare glömde att svara. I direktiven för arbetsmiljöutredningen finns de nya begreppen för just yrkesskadorna.

Herr HAMRIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det verkar som om herr Karlsson i Huskvarna var mycket misslynt över att de utskottsledamöter, som reserverat sig, inte från början uppträdde i denna debatt. Jag skall tala om anledningen härtill – den är mycket enkel. Det är nämligen så att vi funnit att debatterna här i kammaren kanske alltför mycket har förlängts på grund av att flera talare från samma parti uppträder i samma debatt. Vi har i detta fall valt att låta den som har varit mest insatt i frågan och deltagit i motionsskrivandet uppträda i debatten. Vi förbehåller oss rätten att även i fortsättningen förfara så som vi själva önskar och finner lämpligt både från vår synpunkt och från kammarens synpunkt.

Låt mig sedan övergå till frågan om den parlamentariska sammansättningen. Vi har ingalunda missunnat socialdemokraterna att ha någon ledamot med i någon utredning, inte i den här heller. Vi har inte försökt att utforska experternas politiska hemvist, vilket tydligen herr Göran Karlsson i Huskvarna har gjort. Vi låter experterna behålla den politiska hemvist de önskar ha eller kanske inte har över huvud taget. Vi resonerar inte på det sätt som herr Göran Karlsson i Huskvarna har gjort. Men vi säger än en gång att skall vi få en snabb lösning på sådana här frågor, tror vi att det är lämpligast med en parlamentarisk sammansättning av de viktigare utredningarna. Den uppfattningen kommer vi att vidhålla även i fortsättningen i fråga om kommande kommittésammansättningar.

Herr ENGSTRÖM (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte lägga mig i debatten om huruvida man skall ha ett röstläge när man diskuterar med reservanter i utskottet och ett annat när man diskuterar med ledamöter som inte tillhör utskottet. Jag tycker att det är en något underlig anmärkning som återkommer gång på gång, nämligen att det inte är vpk:s reservant i utskottet som pratar i riksdagen. Sedan är det tydligen litet för många som pratar.

Nu hör det till bilden att både Lars-Ove Hagberg och jag har rätt stor erfarenhet av detta. Man brukar säga att erfarenheten är alla lärdomars moder. Jag har för min del under femton års efterkrigsutveckling sett rätt mycket av den otäcka process som jag försökte skildra i talarstolen. Lars-Ove Hagberg kommer nyss från en fabrik, och jag tror att arbetsmiljödebatten i riksdagen tjänar på att de som har färska och riktiga erfarenheter från arbetslivet pratar i dessa frågor.

Herr ÅKERLIND (m):

Herr talman! Jag hade inte tänkt att delta i denna debatt, men herr Karlsson i Huskvarna har fällt en del yttranden som gör att jag känner mig föranlåten att säga några ord.

Först och främst kan jag inte förstå herr Karlssons negativa omdömen om att en ledamot som inte har suttit med i utskottet för reservanternas talan. Jag tycker att herr Norrby har gjort det mycket bra och jag tycker inte att det finns någon anledning för utskottets ordförande att försöka lägga sig i vem reservanterna väljer att föra deras talan i kammaren.

När det gäller den parlamentariska representationen i utredningen har jag precis samma uppfattning som herr Hamrin. Jag tror att det skulle ge

utredningen en större bredd, om även de borgerliga partierna blev representerade från början, och det kan i slutskedet medföra att förslagen kan genomföras snabbare och i större enighet.

Sedan säger herr Karlsson i Huskvarna att politik är att vilja och att socialdemokraterna har varit pådrivande i dessa frågor. Ja, men fullfölj då den tankegången! I reservationen 2 säger vi att lika väl som industriföretag får direkta bidrag till investeringar till åtgärder i syfte att minska vatten- och luftföroreningar, skulle man kunna överväga möjligheterna t. ex. att i ökad utsträckning utnyttja investeringsfonder för åtgärder på arbetsmiljöområdet. Men det vill inte utskottsmajoriteten, alltså socialdemokraterna, vara med på. Man är så negativ redan till ett uttalande, att man avstyrker t. o. m. en socialdemokratisk motion som går ut på precis samma sak.

Herr Karlsson i Huskvarna säger att man slår in öppna dörrar och att det bör ligga i arbetsgivarnas eget intresse att ordna denna sak och att riksdagen därför inte bör göra något. Ja, jag tror att det ligger i arbetsgivarnas intresse, och jag tror också att det i högsta grad ligger i arbetstagarernas intresse, och detta är en av anledningarna till att jag har gått med på reservationen.

Men det ligger tydligen inte i den socialdemokratiska utskottsmajoritetens intresse att få denna fråga löst så som det är angivet i reservationen. Man har så litet intresse för det, att man tydligen anser att det skulle vara fel om arbetsmiljöutredningen skulle avge ett förslag i samma riktning. Det måste väl i så fall enligt herr Karlssons uppfattning vara fel, när han säger att riksdagen inte bör uttala sig för att saken bör kunna ordnas på det sättet. Jag fann herr Karlssons yttranden i denna fråga så märkliga att jag ansåg mig ha anledning att kommentera dem.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 1 och reservationen 2.

Herr KARLSSON i Huskvarna (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är möjligt att herr Åkerlind finner mina yttranden märkliga, men i så fall beror det väl på att herr Åkerlind inte har följt med vad jag har sagt.

Sedan bara ett par ord om det negativa omdömet! Jag tyckte det var egendomligt att de som har reserverat sig i utskottet inte stiger upp i talarstolen här i kammaren. Jag sade det närmast som en litet raljant anmärkning, men har man nu tagit åt sig så att både herr Åkerlind och herr Hamrin har gått upp i talarstolen, är det ur den synpunkten ingenting mer att säga. Jag bryr mig inte om vem som för er talan, men jag fann anledning att påpeka att de som står bakom reservationen inte ens uppträdde i kammaren för att försvara den. Det var först sedan jag provocerat reservanterna som de tog till orda.

Sedan säger herr Åkerlind att socialdemokratin inte är pådrivande. Jo, det är just jämmt vad den är! Herr Åkerlind blandar in investeringsfonderna. Vi har sagt att det inte är någonting som hindrar att företagen använder investeringsfonderna för att skapa bättre arbetsmiljö. Vill herr Åkerlind använda sitt inflytande för att lära arbetsgivarna det, tycker jag det är bra, men gör det då också!

Herr Åkerlind säger vidare att jag skulle ha sagt i utskottet att det

ligger i arbetsgivarnas intresse att lösa de här frågorna. Ja, det tycker jag att det gör. Men att riksdagen inte skulle göra någonting har jag inte yttrat. Riksdagen bör ta ställning när arbetsmiljöutredningen är färdig. När dess förslag ligger på riksdagens bord skall vi ta ställning – hoppas jag – i mycket positiv anda. Jag hoppas också att t. o. m. herr Åkerlind då skall vara med om ett positivt beslut.

Herr HAMRIN (fp):

Herr talman! När jag satt här i bänken och lyssnade till herr Norrby i Åkersberga tyckte jag att han på ett utmärkt sätt försvarade reservanterna. Om herr Göran Karlsson i Huskvarna inte tyckte det, kan jag inte göra någonting åt den saken.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten A

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten B

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Norrby i Åkersberga begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten B röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Norrby i Åkersberga begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 160
Nej – 149
Avstår – 1

Punkten C

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Norrby i Åkersberga begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten C röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl.

Nr 72

Onsdagen den
28 april 1971

Arbetsmiljön

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Norrby i Åkersberga begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	160
Nej	–	152
Avstår	–	1

Punkterna D och E

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten F

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av fru Marklund, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hagberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten F röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av fru Marklund.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hagberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	296
Nej	–	16
Avstår	–	2

§ 6 Föredrogs socialutskottets betänkande nr 12 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tillägsstat III till riksstaten för budgetåret 1970/71 i vad avser anslag inom socialdepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskottet i detta betänkande hemställt.

På förslag av herr tredje vice talmannen beslöt kammaren uppskjuta behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

§ 7 Upplästes följande till kammaren inkomna ansökan:

Till riksdagens kammare

Härmed anhålles om tjänstledighet från riksdagsarbetet under tiden

Nr 72

Onsdagen den
28 april 1971

*Utsträckt
motionstid*

3–8 maj för att som svensk delegat deltaga i en internationell konferens i London.

Stockholm den 28 april 1971

Georg Åberg

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 8 Anmälades och bordlades motionen nr 1452 av herr *Hansson* i Skegrie *m. fl.* i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 93 med förslag till ändring i tulltaxeringsförordningen (1960:391), m. m.

§ 9 Utsträckt motionstid

Ordet lämnades på begäran till

Herr MAGNUSSON i Borås (m), som yttrade:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 107 med förslag till lag om anställningsskydd för vissa arbetstagare, m. m. måtte med hänsyn till ärendets omfattning utsträckas till det sammanträde som infaller näst efter tretton dagar från det propositionen kom kammaren till handa, dvs. första plenum efter måndagen den 10 maj.

Denna hemställan bifölls.

§ 10 Kammaren åtskildes kl. 23.22.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert